

KARYS

1969
BIRŽELIO - JUNE

Nr. 6

KARYS

1969
Nr. 6 (1453)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

P. PETRUŠAITIS
"Tremties Trimitas"

E. PETRAUSKAITE
"Šaulė Tremtyje"

BALYS BRAZDŽIONIS
Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje

BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"

Leidžia:
L. V. S. RAMOVĖ N. Y. SKYRIUS

TURINYS

<i>P. Maleta</i> — Lietuvos gen. kons. dr. P. Daužvardis ir S. Statkevičienė uždega aukurą, minint Savanorių priesaikos 50 metų sukaktį (viršelis)	
<i>J. V. Sūduvas</i> — Drąsieji sakalai	161
<i>Saulius</i> — Tryliktasis Saigono kelias šiaurėn	163
<i>P. Būtėnas</i> — Du žemėlapiai	165
<i>Z. Raulinaitis</i> — Kovos su danų varingais (II)	171
<i>B. K. T.</i> — Jaunas žemaitis Vakarų ir Rytų fronte	175
<i>R.</i> — Lietuva ir Ukraina	180
Tremties Trimitas	182
Karinės Žinios	186
K r o n i k a	188

ATSTOVAI: Baltimore	M. ŠIMKUS	Los Angeles	O. ŽADVYDAS
Chicago	J. STANKONAS	Philadelphia ..	A. IMPOLENAS
Cleveland	F. EIDIMTAS	Australija	V. ŠALKONAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

Boston, Mass. — S. J. Minkus

Chicago, Ill. — "Gifts International",
"Marginal", "Parama".

Detroit, Mich. — V. Perminas

Grand Rapids, Mich. — J. Belinis

Kenosha, Wis. — B. Juška

Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas

Newark, N.J. — Kazys Trečiokas

Omaha, Nebr. — J. Kantanavičius

Woodhaven, N.Y. — J. Pašukonis
("Aidas") "Romuva"

Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — Z. Orvidas

Toronto, Ont. — Augustinas Kuolas,
P. Misevičius

Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora" — 74 Priory Road, Kew
Surrey

AUSTRALIJOJE:

S. Slavickas — 44 Slevin St., Geelong North, 3215, Vic. Australia

L. Vasilūnas — 3 Wall Street
Norwood 5067

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB
Centro Lituano, Plaza Principal de
La Vega, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A. Subscription \$7.00 per year. Single copy 70 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 6 (1453)

BIRŽELIS - LIEPA - JUNE

1969

Drąsieji Sakalai—Darius ir Girėnas

(Jų transatlantinio skridimo 36-rių metų sukaktį minint)

J. V. SŪDUVAS

„...Bet jei Neptūnas ar galingasis audrų Perkūnas ir mums bus rūstus — pastos mums kelią į Jaunąją Lietuvą ir pašauktų LITUANICĄ pas save, — tada Tu, Jaunoji Lietuva, turėsi iš naujo ryžtis, aukotis ir pasirengti naujam žygiui...“

(Iš Dariaus ir Girėno testamentų)

Į tamsius ir audrą nešančius debesis 1933 m. liepos 17 d. vakarą leidosi saulė. Nuvarginti karštos vasaros dienos ir kankinami didžio laukimo, džiaugsmingos žinios, Lietuvos žmonės kaimuose ir miestuose budėjo prie radio aparatų, gaudydami kiekvieną bangų žinią apie dviejų Amerikos lietuvių, Stepono DARIAUS ir Stasio GIRĖNO, didvyrišką skridimą per Atlantą, vienmotoriu lėktuvu „LITUANICA“, neturint net radio siųstuvo.

„Lituanica“ liepos 17 d. pavakary pastebėta perskrendanti Airiją ir Angliją, praneša Europos radio stotys. Laukiančiųjų nekantravimas auga minutėmis. Į Kauno aerodromą jau plūsta tūkstantinės žmonių minios. Temstant Vokietijos radio stotys praneša: „Oranžinės spalvos „Lituanika“ perskrido Berlyno sritį Kauno kryptimi“. Taigi didvyrius iki nusileidimo savo protėvių žemėje — Kauno aerodrome, teskyrė tik dviejų valandų laiko tarpas.

Kaune ir visoje Lietuvoje pakyla vėliavos, žmonių džiaugsmui nėra ribų. Įsisiūbavusios džiūgaujantių žmonių minios Kauno aerodrome sugriauna kariuomenės ir policijos apsaugos užtvaras. Didvyrių-lakūnų sutikimo komitetas yra bejėgis palaikyti tvarką prieš užsiedgusių laukiančių žmonių džiaugsmą.

— Didvyriai Amerikos lietuviai nugalėjo Atlantą ir jau artinasi prie tėvų žemės slenkščio — liejosi iš žmonių lūpų paskutiniai pertransliuoti Kauno radio pranešimai.

Tačiau audringi debesys, mėtydami galingus ugnies žaibus Vakaruose, slinko Lietuvos pusėn ir tarsi, tamsaus gėdulo šydai, drumstė laukiančiųjų nuotaiką. Dvi valandos jau praėjo. „Lituanica“ jau turėjo nusileisti Kauno aerodrome. Tūkstantinės laukiančiųjų minios nerimauja. Baisus klausimas pakilo virš Lietuvos žemės, virš kiekvieno lietuvių ir skausmingai kankino kiekvieno mintį. Kas atsitiko „Lituanicai“ ir jos drąsuoliams lakūnams prie Lietuvos slenkščio, vokiečių žemėje? Šio baisaus klausimo kankinami, jau auštant, skirstėsi žmonės iš Kauno aerodromo.

Tuo tarpu, „Lituanica“ perskridus Stargardą, atsidūrė virš Soldino miško. Audringas debesys, į kurį ji įnėrė, nebegąsdina kad ir išvargusius Steponą Darių ir Stasį Girėną, — jie Atlante pergyveno baisesnių audrų. Jų akyse vaidenasi išsilgotos protėvių žemės horizontas, o jis jau taip netoli.

Bet kas tai... „Lituanica“ neklauso Dariaus vairuojančios rankos; ji smunka žemyn, o apačioj tik tamsus miškas ir nesvetinga vokiečių žemė.

Liepos 18 d. rytą vokiečių radio praneša baisesnę tiesą: „Oranžinės spalvos lėktuvas Lituanica, pakilęs iš New Yorko, Amerikoje ir perskridęs Atlantą, dėl neišaiškintų priežasčių, liepos 17 d. naktį nukrito Soldino miške. Abudu lakūnai: kpt. Stp. Darius ir St. Girėnas yra žuvę...“ — „Sudužusį lėktuvą ir didvyrių lakūnų kūnus saugoja Vokietijos S.S. dalinių sargybos.“

Tai buvo paskutinės žinios apie didvyrišką dviejų Amerikos lietuvių lakūnų žygį. Viso pasaulio radio stotys kartojo šią žinią ir atpasakojo aną, dar tuomet aeronautikos istorijoje nežinomą, skridimą. Vienmotoriniu lėktuvu ir dar be radio, perskristi Atlantą ir be nutūpimo pasiekti Kauną. Lietuvos vyriausybė buvo užversta užuojautos telegramomis iš daugybės šalių ir privačių žymiųjų žmonių. Lietuvos vardas tuo metu skambėjo viso pasaulio spaudoje.

Tu, Dariau ir Girėne, įvykdei savo visą gyvenimą siektą troškimą — iškelti Lietuvos vardą pasaulio akyse. Judu įvykdėte savo testamentą, kuriame savo jaunų gyvybių krauju įrašėte: „Šį savo skridimą aukojame Tau, Jaunoji Lietuva ir skiriame Tavo garbei...“

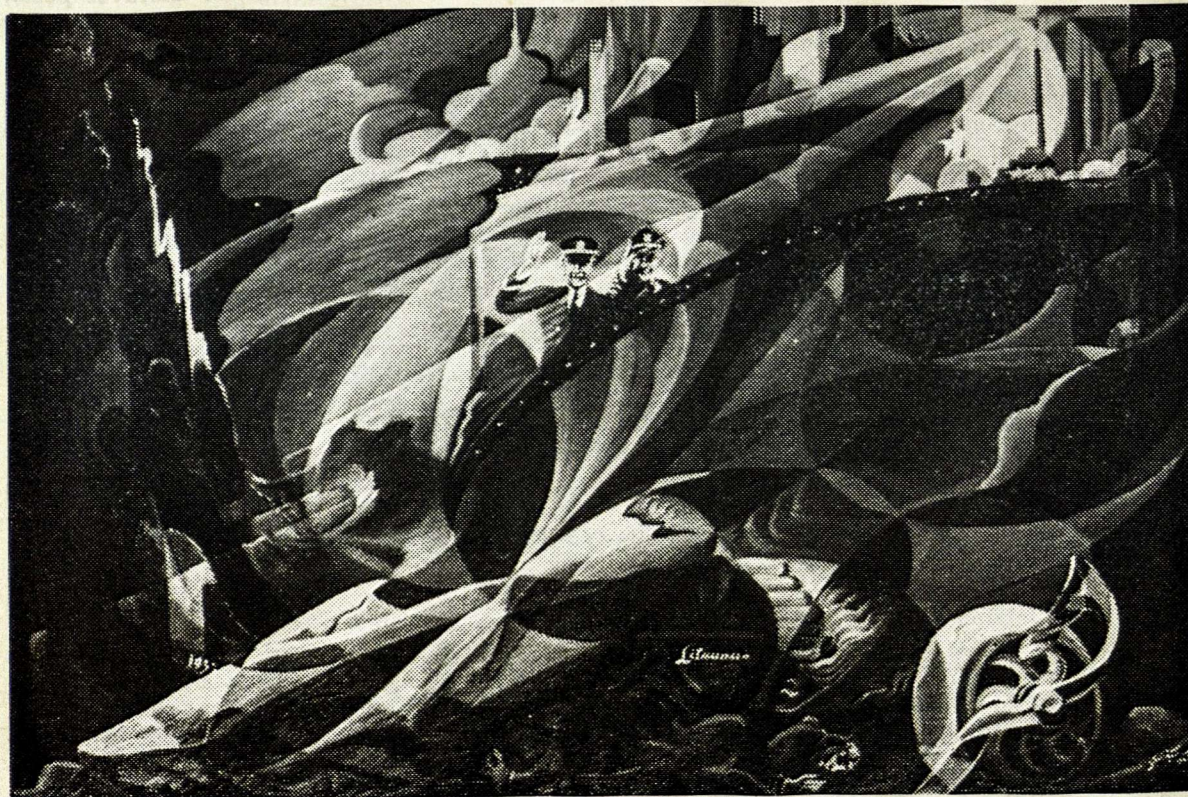
Jau toks mūsų tautos likimas, kad mes savo didvyrius galime pagerbti tik jiems mirus. Po dviejų dienų vėl su ašaromis akyse tyliai plaukė

žmonių minios į Kauno aerodromą. Ne džiaugsmo ovacijos, bet juodos vėliavos sutiko vokiečių orinio susisiekimo bendrovės lėktuvą, kuris atvežė didvyrių lakūnų kūnus į išsvajotą tėvų žemę. Ne tokio sutikimo Jie tikėjosi, ne tokio vylėsi ir visa Lietuva ir visi Amerikos lietuviai.

Amžiais gyvens tas, kuris savo gyvybę paaukojo savo Tėvynės garbei, ar laisvei — rašė Ciceronas. Trisdešimts šešeri metai praslinko nuo istorinio Stepo Dariaus ir Stasio Girėno transatlantinio skridimo. Pasikeitė ir Lietuvos veidas, prislėgtas rusiškos okupacijos. Į gyvenimą jau įžengė naujos lietuvių kartos. Tačiau didvyrių lakūnų vardai pasiliko ir amžinai liks gyvi kiekvieno lietuvių atmintyje giliu Tėvynės meilės pavyzdžiu. O Jų atvaizdai iškalti Puntuko granito akmenų Šventosios pakrantėse amžiais bylos ateinančioms lietuvių kartoms apie didžią Tėvynės meilę ir pasiaukijimą.

Jurgis Juodis — Tragedija Soldine

Aliejus, 1967 m.

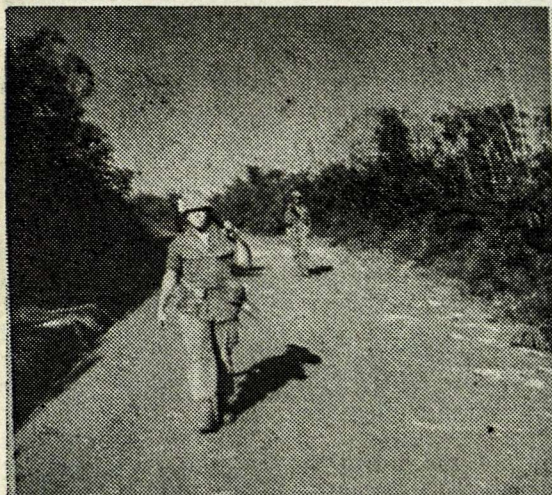
TRYLIKTASIS SAIGONO KELIAS ŠIAURĖN

SAULIUS — PELKIŲ ŽIURKĖ

Toki keisti ir negirdėti vardai, kaip Di Aan, Loc Ninh, Phuc Vinh, liks įrašyti į mūsų I divizijos istoriją (*Big Red One* divizija).

Šituo 13 keliu (highway) nepertraukiamai dunda mūsų divizijos sunkvežimiai, pakrauti šaudmenimis konvojai, iš Saigono tolyn į šiaurę, į tolimes bazes džiunglėse.

Jeigu šis gyvybinis kelias šiandien laisvas ir saugus nuo raudonųjų, tai tik dėka mūsų vyrų ryžto ir kraujo. Po daugelio žiaurių ir atkaklių kautynių mūsų vyrai kovėsi ir laimėjo prieš gookus, kaip vadiname vietkongo dalinius. Eilė mū-

▲ Swamp Rats—Pelkių žiurkių patralis saugoja kelią.

Mūsų gaubčių baterija be paliovos apšaudė vietkongiečių pozicijas Loc Ninh kautynėse.

5

sų ir P. Vietnamo vyrų padėjo savo jaunas galvas čia, kad priekyje kovoją draugai gautų visa, kas jiems džiunglių bazėse reikalinga. Raudonoji Hana per Hanoi radio nuolatos skelbė, kad mūsų vyrai šiuo keliu daugiau nedrįs važiuoti, jis bus perkirstas ir raudonųjų užimtas. Tačiau, mūsų kovojanti vyrai parodė jiems jų vietą, ir šiandien čia dunda mūsų konvojai ir tankai, traukdami nuolatos į šiaurę.

VC jau daugelį kartų bandė iš pasalų, naktimis, pulti mūsų pozicijas ir mus išskinti, bet be didesnio pasisekimo. Tiekimas į mūsų bazes prie Kambodijos sienos, kaip Lai Khe, ar Quen Loi, eina ir eis be pertraukos, mes juo rūpinamės ir jį užtikriname. Kelias yra nuvalytas nuo krūmų ir nuolatos patruliuojamas — nuolat nuvalomas nuo VC pakastų minų. Mano dalinio uždavinys ir kasdienis darbas yra saugoti paskirtą keletą mylių kelio.

Anksti rytais mūsų dalinys išeina ant kelio ir mes patruliuojame, žiūrime iš po nakties VC pakastų minų, jas radę nuvalome kelią. Kad ankstyvieji konvojai neužeitų ant jų, nuvalome kelią dar prieš jų vykimą, — žiūrime, kad kelias būtų mūsų sektoriuje saugus. Grįžę iš maršruto ir susirišę su kito dalinio patruliais, užimame pozicijas prie kelio krūmuose. Išsidėstę pakeliais, praleidžiame konvojus, tupime veik visą dieną čia po medžiais, skaitome, rašome saviesiems laiškus, kol ateina laikas pakeisti sargybą ar slapukus. Tik vakare, visus konvojus ir sunkvežimius praleidus, nuimame sargybas ir traukiamės į dalinio įtvirtintą perimetrą nakčiai.

Dienos per daug čia nesikeičia net švenčių metu, visvien reikia eiti patruliuoti kelią, arba į džiungles slapukais naktį tūnoti. Nors daug kalbama apie paliaubas švenčių metu — tuo, tačiau, niekas netiki, daugiau bijosi kokio vyliaus, kaip

← Po kautynių, puolant vietkongiečiams mūsų perimetrą, paimta jų dalinio vėliava.

(Visos nuotraukos straipsnio autoriaus.)

Vienas iš daugelio "išlaisvintųjų" — Vietkongo karių, po nakties kautynių. Šiaurės Vietnamo karys parngtas civiliniais rūbais, ginkluotas kiniečių gamybos raketa ir šaudmenimis. ♪

atsitiko per Naujus Metus, per TET paliaubas, kai VC iš visų vietų puolė mus.

LOC NINH — mažai žinoma vieta, mažas miestelis džunglėse, netoli Kambodijos. Čia stovėjo spec. dalinys ir p. vietnamiečių batalionas. VC pasirinko šią mažai ginamą vietą ir bandė didelėmis jėgomis naktį užpulti. Tačiau, gero ryšio ir oro paramos dėka, per kelias atakas čia buvo visiškai sukaptas rinktinis 273 Š. Vietnamo pulkas. Visą naktį mūsų baterijos tiesiu taikymu daužė jų pozicijas, apsišvietę raketomis mūsų helikopteriai mėtė bombas ir raketas ant jų galvų miškuose.

Kautynės virė visą naktį. Prašvitus VC pradėjo trauktis į džunglių slėptuves, vilkdami savų lavonus. Kautynių vietoje, arti vielių, radome virš šimto lavonų. Mūsų Bn. vyrai surinko visą krūvą VC paliktų ginklų, visų rūšių: s. kulksvaidžių, automatų, raketų ir bazukų. Atrodo, kad VC ilgai lažišysis savo žaizdas po tokios pirties, vietoje tikėtos lengvos pergalės prieš nedidelę bazę.

Pakeitėme dalinį stovėjusį prancūzų gumos plantacijoje. Puikūs namai, dar gražesnės maudyklės, gyvena kaip 5 Avenue milijonieriai, su šaldytuvais, kadilakais. Jie net nenori, kad karas baigtųsi, nes dabar geriau gyvena; biznis eina geriau, nors turi mokėti slaptus mokesčius Vietkongui, ir tas juos palieka ramybėje. Sakoma, kad jie palaiko VC ir yra daugumoje anti-amerikonai, kaip ir pats De Gaulle.

Mūsų Pelkių Žiurkių (Swamp Rats) dalinys yra tikrai to vardo vertas. Maudomės purve ir prakaitu dažnuose džunglių žygiuose. Visas triukas yra — nuolatos judėti, minti VC ant kulnų ir trukdyti jų operacijas. Dažnai kilnodamies turime pakeisti ir kitus dalinius, kurie traukiasi į užnugarį poilsui. Visą laiką atvykus į naują vietą

laukia sunkus darbas ir prakaitas. Kasamės, statome įtvirtinimus, bunkerius, tveriam spygliuotą vielą, įtvirtiname ginklų pozicijose, taip kad nakčiai atėjus esame pilnai pasirengę priimti gookus svečiuosna. Kiekvienas jų pasalų puolimas randa mus pasiruošusius ir kainuoja jiems kailius. Sunku žinoti, ar ilgai jie mus taip atkakliai puldinės, be jokios didesnės pergalės, kuri jų moralei taip būtų reikalinga.

Mūsų vyrai žino ką daro. Dauguma jų yra išbuvę džunglėse ilgus mėnesius, matę ir šilto ir šalto. Pažiūrėjęs į jų jaunuoliškus veidus, kiti dar nematę nei skustuvo, tačiau jau randi brožus, kurie išduoda išgyvenimą tarp mirties ir gyvybės. Nors jauni, pats savos šalies žiedas, bet šiose kautynėse jau užgrūdinti vyrai, geri džunglių žinovai ir gookams nelengva mus suvirškinti.

LAIMINGA PAGAVA

Du žemėlapiai Lietuvos valstybės sienoms

PETRAS BŪTENAS

Abu žemėlapiai yra Lietuvos valstybės sienų projektai, tarp kurių išprojektavimo bus maždaug 40 metų tarpas. Pirmasis žemėlapis yra I Pas. karo pabaigos užsieninės politinės akcijos rezultatas, nors tada gyvenime ir neįvykdytas pačių karo laimėtojų, o antras žemėlapis yra projektuotas jau kur kas po II Pas. karo ir projektuotas lietuviu, žinoma, gerokai skirijasis nuo pirmojo žemėlapio, t.y. nužymis dar didesnę Lietuvos valstybę, negu pirmasis žemėlapis ją yra nužymėjęs. Antrasis žemėlapis savo apimtuoju Lietuvos valstybės plotu gana skiriasi ir nuo kitų visų paskutiniaisiais metais mūsų žemėlapių.

Jonas Vasys "Lietuvos valstybės sienos", — *Karys*, 4 ir 5 nr. 1968 sukaktiniais metais rašo apie atsikūrusios Lietuvos valstybės reikiamas sienas ypač valstybiniu ekonominiu požiūriu, Lietuvos valstybės pageidaudamas ir tranzitinės šalies, ir į savo straipsnį įterpia vilsoninį bei savo žemėlapius (žr.), praverčiančius susipažinti ir visiems besidomintiems lietuviams. Kiek gana nusiklausiau, tai šis autoriaus straipsnis su savo išprojektuotuoju Lietuvos valstybės žemėlapiu yra sukėlęs apščiail kalbėjimo, kam autorius, esą, benorėtų "tokios didelės" Lietuvos valstybės, dėl aiškumo iš savęs pridedu — vien baltų žemėje, daugiausia sen. Lietuvos valstybės plote ir niekada normaliai slavų bei germanų negyventoje padangėje. Betgi niekaip negirdėjau ir niekur neskaičiaiu, kaip tas žemėlapis būtų buvęs rimtai sukritikuotas, sakysime, būtinai kokiais faktais ar argumentais, žinoma, kritikavimo atveju būtinai reikiant aplenkti Lietuvos agresingųjų kaimynėlių "divizijų ir okupacijų" argumentus kaip "argumentum ad kulakorum", kaip kartais lietuviai reikale pasijuokdami tiksliai pasako. Vadinas, iš kritikuotojų niekas dar reikalo nepaėmė svarstyčiai svarstyti. O "man taip patinka ar nepatinka", — dar nėra nei argumentas, net nei apytikrė nuomonė, jei tai be įrodymų, ypač be įtikinančių įrodymų.

Ypač nusisekė, kad autorius, sudarydamas savo projektinį Lietuvos valstybės žemėlapi, ėmęs paėmė ir JAV prezidento T. W. Wilsono

komisijos planuotosios Lietuvos valstybės sienų žemėlapi (žr.), mūsų geopolitiko K. Pakšto irgi itin vertintą, žinoma, žemėlapio kūrėjų skirtą tada projektuotajai Lietuvos valstybei atkurti. Užtat ir sakau: autoriaus "laiminga pagava—suvokimas", mums palankios tarptautinės akcijos vilsoninio žemėlapio neužmiršus, šio dokumento nepraleidus negirdomis. Gi jei šiedu žemėlapiai tarpusavyje nevisai atitinka, tai ir politinės sąlygos jau nebevienodos, o ateities politinės sąlygos gali būti dar kitokesnės ir nelaukta įdomesnės, nes šitaip, kaip dabar Europos tautose įtakomis "iškvadratuota ir išlinijuota", nepasiliks. Reikia ir čia net spėriai ruošti, o ne autoritetiškai iš visų pakerčių byloti "man taip patinka ar nepatinka". Lietuvių tauta dar niekad nieko neįgaliojo tam "man patinka ar nepatinka". Ir neįgalios. Tuodu žemėlapius lyginant ir dar etnografiškai paaiškinant, bus lengviau visą šio reikalo situaciją betkam suprasti. Terašau tik istorijos ir ypač *etnikos* atžvilgiu, eidamas abiejų žemėlapių numatytos Lietuvos valstybės sienomis. O kaip atrodo apskritai Lietuvos etnografinių *ribų* periferijos, tai žr. ir "Dakšiai-Daukšiai", — *Karys*, 8 ir 10 nr. 1968 m. ir Naujų priedo 921 nr. 1968 m., arba dar ir "Lietuva karalystė", — *Karys*, 2 nr. 1968 m. nurodytuosius straipsnius, kurių kaikurie pravers ir abiem čia žemėlapiams tiksliau suprasti.

WILSONO ŽEMĖLAPIS

Šiaurėje

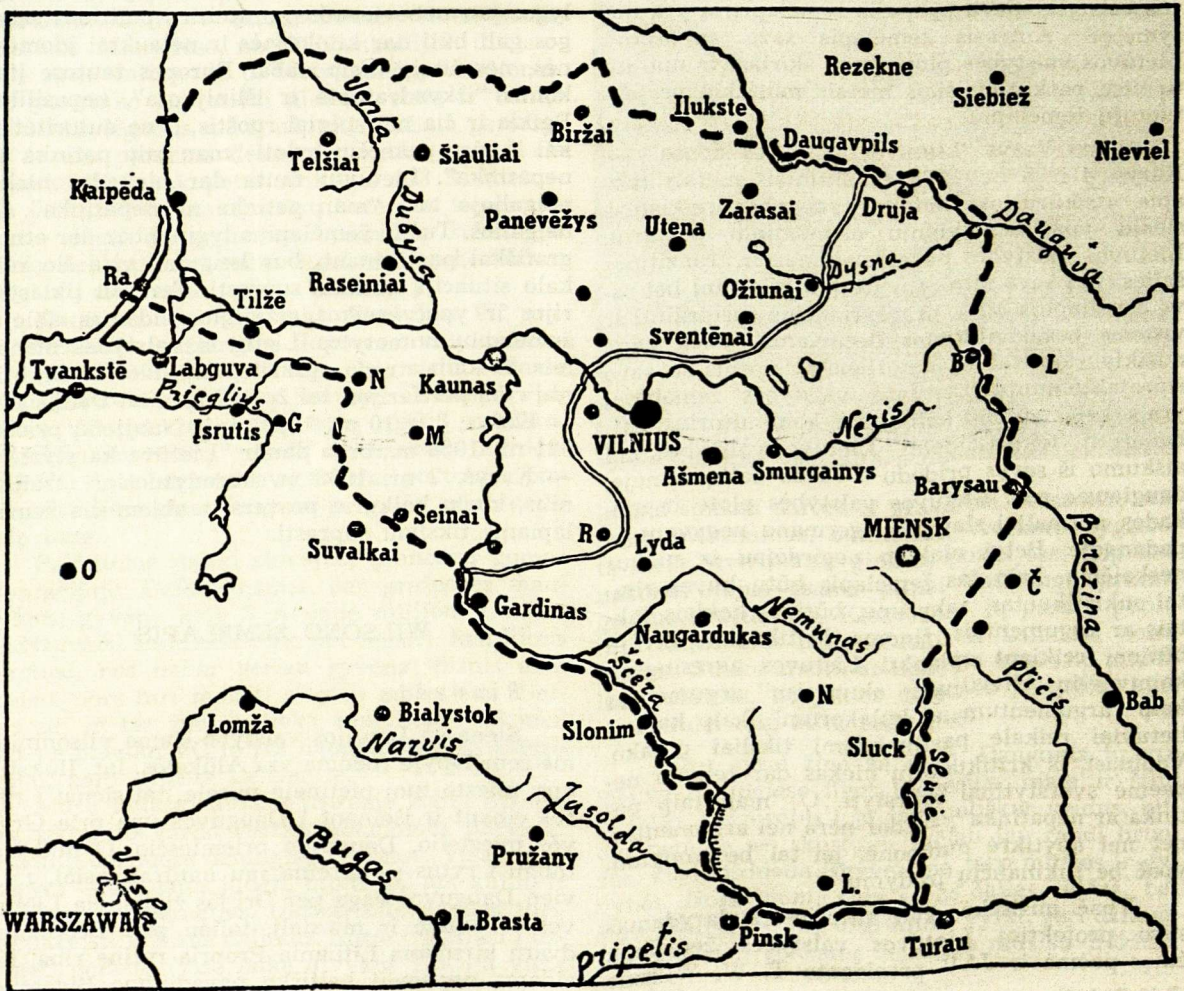
Siena su Latvijos valstybe šiame vilsoninia- me žemėlapyje rodoma yra Alūkstos, lat. Ilūkste, aps. miesto tuoj pietinėje pusėje, tai sienai į rytus einant ir išeinant į Dauguvos upę prie Gryvės miestelio, Daugpilio priemiesčio. O nuo čia toliau į rytus siena eina jau natūraliausiai, t.y., vien Dauguvos vaga per Drūjės žiotis, čia Lietuvos piliavietę ir miestelį, toliau prie Leonpolio dvaro kirsdama Lituania Propria rytinę ribą, išeidama nepertoli baltiško pavadinimo Bigosovo

geležinkelio stoties, praeidama ties Drisės žiotimis ir aps. miestu, nueidama ligi Dysnės žiočių ir aps. miesto, įeinančių į Lietuvos valstybės plotą, o nuo šio daikto besimesdama stačiu kampu į pietus. Tai istoriška ir etniška baltų žemėje ir sen. Lietuvos valstybės žiemrytiniame sparne, ir žr. Vasio žemėlapiu skirčiau "Latgala" bei "Už Dauguvos" skirsnius. Istoriška, kad iš sen. Lietuvos valstybės čia *Naujinio* pilis (dabartinio Daugpilio rytų pusėje; žr. Bg. I. 412, III. 570, 931), kur visu platumu klostėsi Lietuvos valstybės priešmindauginių bei mindauginių laikų žiemryčių istorija. Etniška: Alūkstos apskritis Dauguvos kairėje — pietinėje-lietuvinėje pusėje tvirtai yra ir lietuvių gyvenama. O jei ji atiteko Latvijos valstybei, tai prisimintinos yra atsikūrusios Lietuvos valstybės neišsakytai sunkios kovos su Sov. Rusijos velikorosų-rusų-moskvičių ir jų ver-

buotinių raudonąja armija, su Lenkijos jadvyginiais-pilsudskiniaiis legionieriais bei visokiais dvarinikiškais peoviakais ir su vokiškąja-rusiškąja bermontininkų-avalovininkų avantiūristine armija. Tada I pas. kare beatsikuriančiai Lietuvos valstybei *trys* agresingųjų kaimynų armijos prieš vos tik besikuriančią savanorių lietuvių kariuomenę. O jau II pas. kare prieš Lietuvos valstybę tų pačių agresingųjų kaimynų per labai trumpą laiką net *trys* niekuo rimtesniu nepagrįsti ultimatumai, — vis Lietuvai (kartu ir Latvijai bei Estijai) sunaikinti. Pasakykite, kur "taiką mylinčiame" ir "tautų lygybę" skelbiančiame pasaulyje dar panašiai buvo atsitikę?

Šitos sienos tarpo reikalui žr.: apie sen. Lietuvos valstybės priešmindauginių bei mindauginių laikų dabartinės Latvijos valstybės Sėlą Bg. III. 268 p.; apie lietuvių gyvenimą Alūkstos aps-

Lietuvos žemėlapis pagal prez. Wilsono komisijos planą

K A R Y S

krityje Bg. III. 564-5 p.; Latgaloje Daugpilio, Rėzītės (lat. Rēzekne, Latgalos tautinis, kultūrinis ir politinis centras), Drisės ir Lūdzos apskrityse Bg. III. 568-572 p.; apie Latgaloje Jersikos-Gersikos valstybę — Karys, 1 nr. 1968 m. 5 p.; mūsų karo istoriko K. Ališausko straipsnius, pvz. Karys, 9 nr. 1967 m. "Kalkūnų kautynės" (liet. Kaūkonys 1, lat. Kalkūne, slav. Kalkuny, bžk.); apie paminklą žuvusiems kariams lietuviams Červonkoje, Alūkstos aps., LE. IV. 174-5 p., kritusiems ten padauguviais bekovojant su per Dauguvą prasiveržusiais rusų raudonarmiečiais. Alūkstos apskritį, t.y. Dauguvos kairį-pietinį-lietuvinį šoną nuo Sov. Rusijos raudonarmiečių dalinių išvalė Lietuvos kariuomenė. Senoji carinė Sov. Rusijos okupacinių bei aneksinių tikslų intervencija į Lietuvą nepasisekė: ji sugniužo prieš lietuvių tautos valią ir lietuvių kariuomenę.

Dauguvos dešinėje-šiaurinėje pusėje yra Lāt-gala, latgalių-lātvių tėvynė (žr. Bg. III. 99), kuri kitados buvo platesnė (žr. Vasio žemėlapių skyriaus "Latgala" skirsnį), kuri ligi šių laikų eina į rytus veik ligi variaginės Rusės-Rusijos užimto Sebež'o aps. miesto šiaurinės-pietinės linijos ir kuri šalis ištisai prieina prie Dauguvos vagos savo pietuose. Apie latgališkąjį didelį *Asūnos* ežerą ir jo baltiškąją apylinkę, iš senovės mėginta okupuoti variaginės Rusės-Rusijos, žr. ir Bg. I. 462, III. 536 p. Tai reikia žinoti, kalbant ir apie atsi-kūrusios Lietuvos valstybės padauguvinius žiem-ryčius.

O tuo tarpu ten pat Lietuva Dauguvos kairė-pietinėje-lietuvinėje pusėje Sov. Rusijos, nepaisiusios jos pačios 1920 metais Maskvoje pasirašytos Lietuvos ir Sov. Rusijos valstybių sienų sutarties, nuo 1941 metų okupacijoje nebeprileidžiama ne tik prie Dauguvos upės, bet iš Lietuvos ji kremlinė sau net atėmė du trečdalius Bras-luvo-Brėslaujos apskrities, kaip ir visą ilgą platų barą kiaurų kiaurai į pietus, ir t.t. Tai toje pačioje baltų žemėje, niekadose slavų ir germanų ne-gyventoje, šitokia tautinė-etninė diskriminacija, rusų įvykdytoji. Ne tik archeologija su istorija, bet ir etnografija šitokių anomalijų nepripažįsta. Sov. Rusija, kaip diktatoriškai nacionalistinė imperija, ištikimiausiai tęsdama carų veik viską, taigi ir jų agresyviąją politiką, šitaip panašiai daro visur, sau pirmiausia užimstydama raktines vietas, pvz. didžiąsias upes ar jų sau patogius tarpus, ir skaldydama neslaviškąsias gimines. O šiame bare yra rytiniai baltai lietuviai ir latgali-latviai. Jei Lietuva šitaip net prie Dauguvos nebeprileidžiama, tai ir kiekvienas išmanantis sąmoningas latvis (net ir estas) turi rimtai susirūpinti ir pripažinti, kad ir pati Latvija (net kartu ir Estija) vienodai nuskriaudžiama, rusų skiriama aiškiausiai determinacijai.

Drištu lygindamas pasakyti, kad šis lietuvių padauguvys analogiškai būtų galima pavadinti "Antruoju Kulmu", tik šis stovi prie Dauguvos žemupio pradžios, o ana prūsų Kulmo "kalno" sritis prie Vyslos žemupio irgi pradžios, Vyslos didžiojoje kilpoje, ir tokie abu Kulmai kaip tik baltų žemėje, istoriškai atsiradę tik su abiejų Vokiečių ordinų atsiradimu žemutiniame padauguvyje ir pavyslyje. Pavyslinė Kulmo sritis, apstota vakarinių slavų lenkų bei mozūrų, XIII amžiuje buvo tų apstojėjų atimta iš baltų prūsų ir padovanota pasikviestam Vokiečių teutonų-kryžiuočių ordinui prieš vakarinius baltus prūsus kariauti, pirmučiausia užimant prūsų pavyslį, t.y. ir Pamedės sritį. Tyčia tam išgalvotas pretekstas — vakarinių baltų tarsi krikštijimas, juos čia ne krikštijant, bet juos slavinant, vokietinant, vergais paverčiant ir naikinant.

Gana panašiai ir padauguvinį "Antrąjį Kulmą", nuo Vitebsko ir Polocko (abu miestai prie Dauguvos baltų vidurupio) padauguviu slinkdami, atslinkę sudarė variaginiai bizantiniai rytiniai slavai iš Maskvos kniažestvos, nuo caro Petro I (1672-1725 m.; jo įtaisytoji vad. abėcėlinė *graždanka*, paskui net 40 metų yra smaugusi ir lietuvių, latgalių, gudų bei kt. tautinį raštą) laikų, bet pradėdant jau XIV amžiaus pabaiga, vad. "Maskvos trečiosios Romos" (rus. Moskva—tretij Rim), o dabar "Trečiojo internacionalo" (rus. Tretij internacional, bet jo visas pamušalas tik atžagareiviškasis rusofilizmas ir kitų tautų pagiežiška neapykanta), — vis visi vienodai velikorošiškai norėdami atkirsti atskirti rytinius baltus lietuvius bei latgalius-latvius ir užimti visą Dauguvą.

O post scriptum: tarp Dauguvos ir Vyslos žemupių per visą istoriją atsilaukęs lietuviškasis Nemunas po II Pas. karo susilaukė savo kaimynystėje nelyginant dar ir "Trečiojo Kulmo": geologinių amžių Nemuno žemupio senvagėje, t.y. Įsrės ir Priėgliaus-Liepos-Skarės-Pišališkės baseine, Mažojoje Lietuvoje — Karaliaučiaus srityje, Sov. Rusijos kolonizacinė imperija ginklu įsikūrė kremlinę Kaliningradskąją oblast' koloniją ir autokratiškai panaikino visus tūkstančius prūsų ir lietuviškųjų vietovardžių, jų vietoje savųjų rusiškųjų keisčiausių priperėdama. Kito tokio atsitikimo pasaulis nežino. Bet II Pas. karo pabaigtinio taikos kongreso ir lig šiol dar negirdėti, ir pvz. net tų visų "trijų Kulmų" reikalai dar nėra susilaukę savo baigtinės politinės stadijos.

R y t u o s e

Lietuvos valstybės rytinė siena žemėlapyje nužymėta tarp Dauguvos ir Pripetės upių: nuo

Dysnės žiočių ir aps. miesto stačiai į pietus ligi Slučės versmių, toliau šios upės vaga ištinai ligi jos žiočių į Pripetį, ten vakariau kievinio-ukraininio Turov miesčio ir, išidėmetina, *Káлно*, slav. Kolno, gyvenvietės Pripetės kairiame-šiauriniame -potvinginiame pakilesniame krante, kur būta lietuvių sustiprinimų prieš Kievo-Valuinės kniažestvą. Tai yra Sebežo—Kalno linija, ligi kurios lietuvių buvo nuolatinai ir tirščiausiai gyvenama. Dauguvos bei Dysnos žiočių ir Pripetės Kalno-Slučės žiočių sieninė linija perskirtina į *dvi* dalis — į šiaurinę ir pietinę etnikos sumetimais.

Tas dvi dalis etniškai ir istoriškai perskiria žmonėms patogi ir naudinga gyventi didžioji *Minsko augštuma*, iš vakarinės pusės savo versmėmis prieinama grynai lietuvių nemuninės *Béržūnos*, jos pačioms versmėmis liekant už Lithuania Propria rytinės ribos, nors tose versmėse stovi pvz. du lietuviškų asmenvardinių pavadinimų (tik su vėlesnėmis slaviskomis užkartinėmis priesagomis) bažnytikaimiai *Gin-evičiai* ir *Gir-evičiai* (žr. Anž.). Minsko augštumoje stovi dabar rytiniais slavais laikomų gudų Gudijos sostinė Minskas, turėtų būti tik baltiško pavadinimo, nes šičia pirmoji rytinių baltų gyvenvietė, — taigi pirmesnė, negu čia buvo rytinių slavų sporadiškai atmigruota: tirščiau jų būta migruota nuo Kievo į šiaurę Dniepru ir iš dalies taip pat nuo Kievo į žiemryčius padesniais, o į žiemvakarius paberezinius bei pasvisločiais. Minskas stovi prie berezininio Svisločiaus augštupio. O Minsko augštuma ryt. slavų bus buvusi užimta, tiems migruojant iš užpripečio nuo Kievo apyl. augštyn Dniepru bei Svisločiumi ir, kaip rodo XII a. pirmasis ryt. slavų metraštis "Poviest vremenych liet", Svisločiaus pačiame augštupyje žiemvakariau Minsko tada įkūrus pirmą slavų naujokyną Iziaslavlį-Zaslavlį- Zaslavą (žr. Anž.), dar slavams nesiekiant Nemuno ir Neries versmių apylinkių, o pačiam pirmajam baltų Minskui, atsimentina, stovint Svisločiaus dešiniame-vakariniame-lietuviniam krante. Gudų tautos ploto ir šiandieninis branduolys buvęs tebėra Dniepro 1500 km ilgio augštupio *abiem* pusėmis. Tik Maskva savųjų velikorosų-rusų plėtros naudai ir ekonominiam patogumui stengėsi ir stengiasi nerusus gudus išstumti iš minėtojo Dniepro augštupio baseino ir juos nuvaryti į vakarus — į lietuvių ir latgalių-latvių žemę, ir žr. "Ten lietuvių, ne gudo, šalis", — Karys, 6 nr. 1967 m., kur yra ir tam reikalui svarbus "gudų tautos stumdymo" žemėlapis.

Nuo Minsko augštumos į šiaurę ligi Dauguvos yra tarpas su miškingosios, bet lietuviškosios Dysnos visu baseinu, su Neries augštupio baseinu ir versmėmis, dn. Berezinės augštupio baseinu, plačiu Lėplio ežero bei apskrities miesto ra-

jonu, net nuo kolonizacinio kniazivardžio Borisov aps. miesto į rytus Polocko miesto šiaurės—pietų linijos link nueina lietuviški vietovardžiai ir lietuvių sodybos, žinoma, jų (vandenvardžių bei kitokių vietovardžių) esant pasimėčius ir pačioje Minsko augštumoje arba tos augštumos ir šonuose aplink. Ir čia *Nemunų, Narų-Nerių* bei *Nočių* (Tai mūsų žemės vandenvardžiai pažibos!) vis lietuviškų vietovardžių tarpas, kaip ir jų platus arealas kiaurai į pietus, pietryčius ir ypač į pietvakarius ar vakarus, — žodžiu, tarp Dauguvos ir Pinos-Pripetės 810 km ilgio balyno. Šitas Minsko augštumos šiaurinėje pusėje stovintis tarpas ypač aprašomas yra ir Karys, 8 ir 9 nr. 1968 m. "Dakšiai-Daukšiai" straipsnyje.

Nuo Minsko augštumos į pietus ir į pietryčius žemė eina žemyn ir balotyn, o kodėl?, — žr. nors ir Bg. II. 276 p. Bet ta žemė jotvingų ir lietuvių gyvenama, galima sakyti, ligi viso Pinos-Pripetės balyno šiaurinės ribos, o pačiame balyne ir šiais laikais tebėra reta gyventojų. Bet dn. Berezinės, prie jos Bobruisko aps. miesto, Nemuno versmių didžiulių Varlakių baltų, Svisločiaus, Slučės, Slucko aps. miesto (Prisiminkime sluckines juostas!), Ptičės-Bčičės ir jų įtakų įtakėlių pavadinimai yra daugiausia nepasikeitę baltiškai net ligi nuostabumo.

Nuo Wilsono žemėlapyje Lietuvos valstybės rytinės sienos į vakarus apie vietovardžių rūši nėra ko ir kalbėti: ir ten tebedominuoja mūsų lietuviški vietovardžiai. Wilsono komisija užtat ir numatė Lietuvos valstybei minėtają rytinę sieną. Tos komisijos būta apdairios ir gerai apsiginklavusios reikiama istoriniais ir etnografiniais šaltiniais. Bet apie šio žemėlapio Lietuvos valstybės visas sienas kalbant (išskyrus šiaurinę sieną, o apie šios rytinę pusę jau čia buvo kalbėta "Šiaurėje" skirsnyje), galima justai ar net ir suprasti, kad Wilsono komisijai galėjo daryti savanaudės įtakos ypač lenkai, greičiausia ir per lenkų tebešlėktišką diduomenę itin mylinčius prancūzus, kurie net ir atsikūrusios Lietuvos valstybės nepriklausomybės kovų laikotarpyje prieš lietuvius kariavusiems Lenkijos legionieriams irgi nedviprasmiškai yra talkininkavę. Bet šiapjau Wilsono komisijos būta gerai orientuotos sen. Lietuvos valstybės istorijoje ir lietuvių tautos ploto etnikoje.

Pietuose

Wilsoninis žemėlapis Lietuvai terodo Pripetės vagą nuo Slučės žiočių augštyn į vakarus ligi Jasėldos pačio žemupio ir Oginskio perkaso, su Jasėldos žemupiu susijungiančio, Pinsko aps. miestą prie Pinos žemupio, pasiliekančią piečiau, taigi nebe Lietuvoje. Nuo šio Pripetės 115 km

ilgio tarpo į šiaurę Lietuvoje vis platyn ligi Nemuno augštupio taip pat yra pasinešęs Pripetės balynas, slėsnus ir palyginti retai gyvenamas. O kur yra Slucko aps. miestas, "N"—gražusis Nesvỹžiaus aps. miestas, mūsų senas istorinis Naugardukas, vakariau jo Zietelos upė, miestelis bei valsčius ir nemuninės Ščáros pats kilpinis augštupys iš slav. *Kold-yčevskoje* ozero (irgi baltiškias ir net itin būdingas bei svarbus vandenvardis), — yra jau augštesnė žemė, nebe balynas, gyvenama kur kas tankiau, ir daug yra jotvingiškų bei lietuviškų vietovardžių. Ir lig šiol čia visi suminėti vietovardžiai tokie yra. Net ir Pripetės kairieji-šiauriniai-jotvinginiai įtaka taip pat yra baltiški.

Kur žemėlapyje matome "L", tai *Lunia* (Magni Ducatus Lithuaniae Tabula Divisa tam in Palatinatus... žml.), slav. *Luninec* msc. ir mgst., Lun-in-ec, ir netoli *Lunin* bžk., tai ryčiau jų teka 200 km ilgio pripetinė upė sen. slav. *Lunija* (žr. Analiz, 194, 191, 192; AON. 92), dabar slav. *Lan'*, ir tai yra visajaunė slavinė lytis, nevieną lietuvių ir latvių "šiltai" (anot žurnalistų ir pamokslautojų pertaro) apgaunanti. *Lun-ija*, taigi *Lūn-ij-a* yra mūsiškas vietovardis (kaip ir aniedu miestovardžiai) nuo *liūnas* 1 "liūgas, valka, klanas, pelkė, bala, pala", kurių plačiai randame ir kitur Lietuvoje, net ir kaikiurių šlovinaimojė Černaja Rus' "Juodojoje Rusėje" (o iš tikro Sūduvos-Jotvos net vidurinėje juostoje) Nemuno augštupio kairiame-pietiniame krante *Lunà* ar *Lūnà*, slav. *Lunna*, miestelis ir, matyt, ten nemuninis įtakiokas (žr. Anž.), į žiemvakarijus nuo baltiškojo vardo Valkavisko aps. miesto, pačioje Lithuania Propria. Priesagą *-ij-* iš baltų šeimos labiausia mėgsta vietovardžiams vartoti prūsų ir lietuvių kalba.

Į šį tarpą šiaurėje tik nedidelė Lithuania Propria dalis nevienodai persirita į Nemuno augštupio kairę-pietinę-jotvinginę pusę. Dėl to kalta yra Liublino unija (1569 m.). O apie ją istorikai net daug žino, tik jiems reikia net ir viską ir rašytinai detaliau išpasakoti. Istorija be etnikos (etnografijos) neįmanoma. Kad istorija, tai ir turi būti istorija net visais atžvilgiais. Mat, esama net daug tiek svarbių atžvilgių (faktų), kurių svetimieji istorikai nėra palietę, o naujieji istorikai jų kaip baltiškų nė nenori liesti, apskritai eidami prieš aisčių-baltų reikalą. Bet užnemuninė dalis yra ir sen. Lietuvos valstybės ir kartu lietuvių.

Ir dar vienas priminimas, o jei jis atrodytų kam neįprastas, tai labai atsiprašau, ir aš tokiam žmogui niekuo negaliu padėti. Dn. Berezinōs, Ptičės-Bčičės, Orēsos "Ar-es-à", Slūčės, Morōčės (slav. *Mor-oč'* iš šaknies **Merk-*, plg. nemuninio

Meřkio upėvardį, ir omenėje turėkime priešnemuninės bei užnemuninės šalies etninį vientisumą), Lūnijos, Smėrčės, Chōs (Taip taip!), turbūt, vėl kur kas trumpesnės Lunijos (apie Luniją-Luninecą ir Luniną) upelės, Bōbriko, Pinos ir kt. (Visi upėvardžiai yra baltiški, o čia jie įrašyti tolydžio iš rytų į vakarus) pripetinių upių baseinai ir LE-joje yra skiriami rytiniams slavams *dregovičiams*, nors tai ir jotvingų-sūduvių žemė. Bet slav. *dreg-ov-ič-i* tegyveno tik nuo Pripetės balyno į šiaurę, ir nemaišytini su rytiniais slavais *drevlianais* bei *polianais*, kurie abeji tuokart gyveno nuo Pripetės balyno į pietus ir kurie yra ukrainiečiai. Kievo kniažestvos (kunigaikštijos) kniazių variagų-švedakraujų buvo dregovičiai net perdaug žiauriai kariauti, apiplėšti, nužmoginti ir Kievui pavergti.

Po Kievo kniaziaus variago Riuriko-Ruriko (mirė 879 m.) sūnaus Igorio žuvimo (877-945 m.) regente buvo žuvusiojo žmona, irgi variagė šventoji Olga (kaip krikščionė krikštyta Elena; 945-955 m., o mirusi 969 m.) už savo mažametį sūnų variagų Sviatoslavą (gimė apie 942, o žuvo 972 m.). Tada ir buvo pavergti dregovičiai ir ukrainiečiai drevlianai, netrukus šiems tautovardžiams nykus ir išnykus iš istorijos lapų. Sviatoslavo jaunylis sūnus buvo irgi variagas kniazius šventasis Vladimiras I (kaip krikščionis Vasilij "Vosylius"; 980-1015 m.), 983 metais pradėjęs karu pulti baltus jotvingus ir, esą, jų žemę nukariavęs. Bet Vladimiro I sūnus variagas kniazius Jaroslavas 1038 metais jotvingus vėl kariavo, ir jie nebuvo nugalėti. 1040 metais Jaroslavas jau išėjo kariauti prieš *Lietuvą*. Šitaip byloja kievinis metraštis. Taigi, nė per 57 ar daugiau metų Kievo kniažestvai nepasiekė jotvingų nukariauti, tegalint visai rimtai ir pagrįstai spręsti, visados jotvingams padėjus Lietuvos lietuviams kaip viena-kraujams kaimynams ir vienodo likimo baltais.

Tuoju po 983 metų kievinės agresijos prieš baltus pradžios jotvingai ir bus susijungę su lietuviams kovoti prieš Kievo kniažestvos imperialistines užmačias, ir tuo būdu jotvingų bus išlikta ir išsilaikyta ir ten, kur sprendžiama "dregovičius" gyvenus, t.y. Sūduvos-Jotvos vidurinės bei pietinės juostos rytinėje dalyje: Lunijos, Slučės, Oresos, Ptičės-Bčičės (žemupio ir vidurupio), Svisločiaus (žemupio), Berezinos (žemupio) ir Drutės (žemupio; Dniepro dešinys-vakarinis įtakas, o ir šis upėvardis yra baltiškias) baseinuose, — toli į pietryčius nuo Slanymo, Zietelos, Naugarduko, Nemuno versmių, Minsko, Borisovo; žr. čekų proistoriko, kalbininko ir etnografo Lubor Niederle (1865-1944 m.), *Východni slovaní na konci I. tisíciletí po Kr. žemėlapi*.

Kievo družinos jotvingus ir Lietuvą bus puldinėję nuo Kievo ir Pripetės balyno rytinės pusės į žiemvakarius, — pro ten, kur nuo seno stovima Senųjų ir (vėlesnių) Naujųjų Kelių, rus. Staryje ir Novyje Dorogi, miestelių, 53 km į rytus nuo Slucko aps. miesto ir 80 km į pietryčius nuo Nemuno versmių, t.y. Kievo — S. ir N. Kelių — Nemuno versmių — Minsko — Vilniaus pietryčių bei žiemvakarių krypties linijoje. Tuo būdu nors iš dalies atsekame bent vieną Kievo kniažestvos karo žygių maršrutą į “dregovičius”, t.y. į Lietuvos jotvingų žemę.

O toliau spręstina, kad dregovičiai - pietrytiniai jotvingai, vardu *dregoviči* būtinai šitaip buvo vadinti iš pietryčių šalies, taigi nuo Kievo pusės — pačiame Kieve, ir rytinių slavų pažinti dar prieš IX amžių ar X amžiaus pirmąjį(?) ketvirtį po Kr. (žr. plg. Bg. I. 351), nes, jei taip, anksčiau jų tautovardžio šaknis bus galėjusi būti **darg-*, vėliau slavų kalboje išvirtusi į **drag-* ir **dreg-*, jų kalboje atsiradus kalbiniam polnoglasijei “nu-dvibalsėjimo” dėsniai. Iš baltiškųjų šiaurės, žiemvakarių bei vakarų pusės “dregovičiai” bus buvę vadinti baltiškai *jótvingais*, net ir tų pačių rytinių slavų *jatviagy jatviaz’* iš *jót-v-ing-ai* baltiškai vakarietiškai, nes yra priesaga *-ing-*, ir žr. Bg. III 252-3 p. §190 bei 267 p. §203. Ir šie (visi jotvingai, spręstina, tuoj po 983 metų (greičiausia dar anksčiau) bus susijungę su priešmindaugine Lietuvos valstybe, sen. slav. *Lituvá* (u yra tviordij znak) prieš IX-X amžių (žr. augščiau Bg. III tomo šaltinius) ir 1009 metų lot. *Lithua* kaip valstybę, žr. “Premijuotina mūsų istorijos paniava”, — Karys, 7 ir 8 nr. 1966 m. apie Bruno-Bonifaco misionoriavimą jotvinguose ir 1009.II.14 jo ir jo palydovų mirtį, — taigi, po 26 metų po 983 metų datos. Nuo Buslajevio, abejojančiai tvirtinusio dregovičių, krivičių, net radimičių bei viatičių slavinę kilmę, laikų abejonės tebeina gyvos. O ir šiais laikais pvz. dregovičių kilmės aiškinime net ir Sov. Rusijos šovinistinis “maskvinis mokslas” abejoja ir plačiau vispusiškiau susilaiko aiškinti.

Aborigeninėms tautoms, kurios ypač yra nuo Dniepro 1500 km ilgio augštupio į vakarus ligi Baltijos jūros ir nuo Pinos-Pripetės 810 km ilgio balyno į šiaurę ligi Dauguvos, slavinės kilmės niekaip nepriveikia prikergti; taip pat ir germaninės kilmės. Tam ten priešinasi pirmučiausia baltiškieji vandenvardžiai ir nuo slavų bei germanų skirtingas gyventojų tipas ir kt. Ta tarpvandenė baltų teritorija nuostabiai tolydi baltiška. Jei į šitą Dniepro augštupio — Pripetės, Pinos, Jaseldos — Dauguvos — Baltijos jūros erdvę

pakaitomis grūdosi įvairūs slavai (rytiniai ir vakariniai, — pastarieji yra lenkai ir jų mozūrai) ir įvairūs germanai (rytiniai, t.y. gotai, šiauriniai, t.y. skandinavai, ir galop vėl rytiniai, t.y. vokiečiai ordininkai kaizerininkai), tai jau kitas ir atskiras reikalas, nes, mat, ir kitas istorijos lapas — okupacinės istorijos periodas, ir dabar dar nepasibaigęs. Iš pirmųjų besigrūdusiųjų kaip tik yra šiauriniai (skandinaviniai) ir rytiniai germanai (gotai), o Vokiečių Ordinų XIII amžiaus laikotarpis yra daug vėlesnis šioje erdvėje. Prie pirmųjų į čia besigrūdusiųjų, žinoma, priklauso ir rytiniai slavai — jų didžioji migracija į Dniepro augštupio baseino baltų ir suomių-ugrų gyvenamąją erdvę, o baltai ir suomių-ugrai yra amžini kaimynai. Betgi vienas bendras tokio svetimųjų grūdimosi (bent kiek vėliau) oficialiai skelbtas ir tebeskelbiamas pretekstas — tarsi krikščionybės platinimas aisčiuose-baltuose ir vakariniuose bei pavolgio suomiuose-ugruose, šitaip apkaukiant politinę savo nacionalistinę agresiją. Taip tebėra ir lig šiol, nors politiniai rungtynių terminai kitokie propagandai išgalvoti visa gerkle per pasaulį skelbiami.

Žemė, kur gyveno dregovičiai, arba pietrytiniai jotvingai, sakau, tebeturi baltiškuosius vandenvardžius, juos baltiškus jotvingiškus kartu su lietuviškaisiais, o ne slaviškais. Jei dregovičiai būtų buvę slavai, tai ten juose būtų buvę palikti slaviškieji vandenvardžiai. Jei dregovičiai ir rytiniai slavai drevlianai su jų Kievui pavergimu bežiūrint išėjo iš istorijos (metraščių) lapų, tartum tokių pavergtų tautų nė nebūtų buvę, tai ten, kur *užpripetyje* Kievo regione gyveno drevlianai, slaviškieji vandenvardžiai ir pasiliko, išliko, o kur *priešpripetyje* gyveno dregovičiai, tai šių žemėje vandenvardžiai tebėra baltiški. Ir šita aplinkybė atkakliai liudija, kad ir pačios dregovičių tautos būta baltiškos: kad dregovičiai tegalėjo būti baltų pietrytiniai jotvingai. (B.d.)

ONAI PALTUVIENEI

mirus,

vyrą Stasį, sūnų Alfredą ir gimines,

širdingai užjaučiame.

Juozo Daumanto Šaulių Kuopa

KOVOS SU DANŲ VARINGAIS

VIII-IX AMŽ.

II

Z. RAULINAITIS

Danų karaliui Haraldui Karo Dančiui (*Hilditon*) žuvus Bravalos mūšyje 750 metais ir iširus didžiąjai Skandinavų sąjungai, Baltijos kraštai, kurių laiką lyg ir gavo atsikvėpti nuo danų ir švedų įkurių puldinėjimų. Atrodo, būta laikotarpio kai aisčiai ne tik atsigavo, bet pradėjo atsilyginti savo engėjams — vikingų kraštams, tuo pačiu. *Nornagest* sagos pasakotojas kalbėdamas apie tuo metu (gal apie 800 m.) vykstantį skandinavų kraštų tarpusavį karą, prisimena Bravalos mūšio laimėtoją Sigurdą Hringą ir pažymi jog šio naujo karo lemiamame mūšyje Hringas negalėjęs dalyvauti dėl svarbios priežasties:

“Sigurdas Hringas nedalyvavo (mūšyje), nes savo Švedijos kraštą turėjo ginti nuo ten plėšiančių kuršių ir kvėnų. Tada Sigurdas Hringas buvo jau labai senas” — pabrėžia sagos autorius. Čia minimi kvėnai tai suomiai gyvenę Botnijos įlankos pakraščiuose — *Kainulaiset* vadinėsi, t.y. žemaičiai, arba lygumų gyventojai, germanų vadinami *kwänen*.

Neilgam, tačiau, buvo nutrūkę šiaurės vyrų puldinėjimai. Vikingų vadai IX a. viduryje vėl atkreipia dėmesį į Pabaltijį ir vėl prasideda beveik neperstojanti jų žygiai į Gintaro pakrantę. Senesnieji tų karinių žygių dar vis supami legendų, dažnai pasakiški, tačiau jie yra tikri liudininkai, kad mūsų protėviai sugebėjo be perstojo kovoti, kad išsilaikytų laisvi, kad nesusilauktų savo šiaurinių ir rytinių kaimynų, suomių ir slavų, patekusių varingų valdžion, likimo.

Pradžioje vadovu į tų žygių istoriją yra mums jau pažįstamas danų seniausias istorikas ir pasakotojas Saksas Gramatikas.

Norvegų karalius Svibdagas, užmušęs danų karalių Gramą, paima savo valdžion visą Daniją ir Švediją. Žuvusio Gramo sūnus Hadingas prisiekia kerštą už savo tėvo nužudymą.

Dievo Odino padedamas, jis sudaro karinę sąjungą su vikingų vadu Liseru (*Lisero—cuidam piratae*) ir abudu pradeda siausti Baltijos jūroje. Jiedu puola Kuršą, kuri tuo metu valdo Lokeras (*Lokero, Curetum tyranno*). Jų žygis, tačiau, baigiasi nesekmingai. Kuršiai sumuša danus. Hadingas net pakliūva Lokero nelaisvėn ir tik Odino padedamas jis pasprunka.

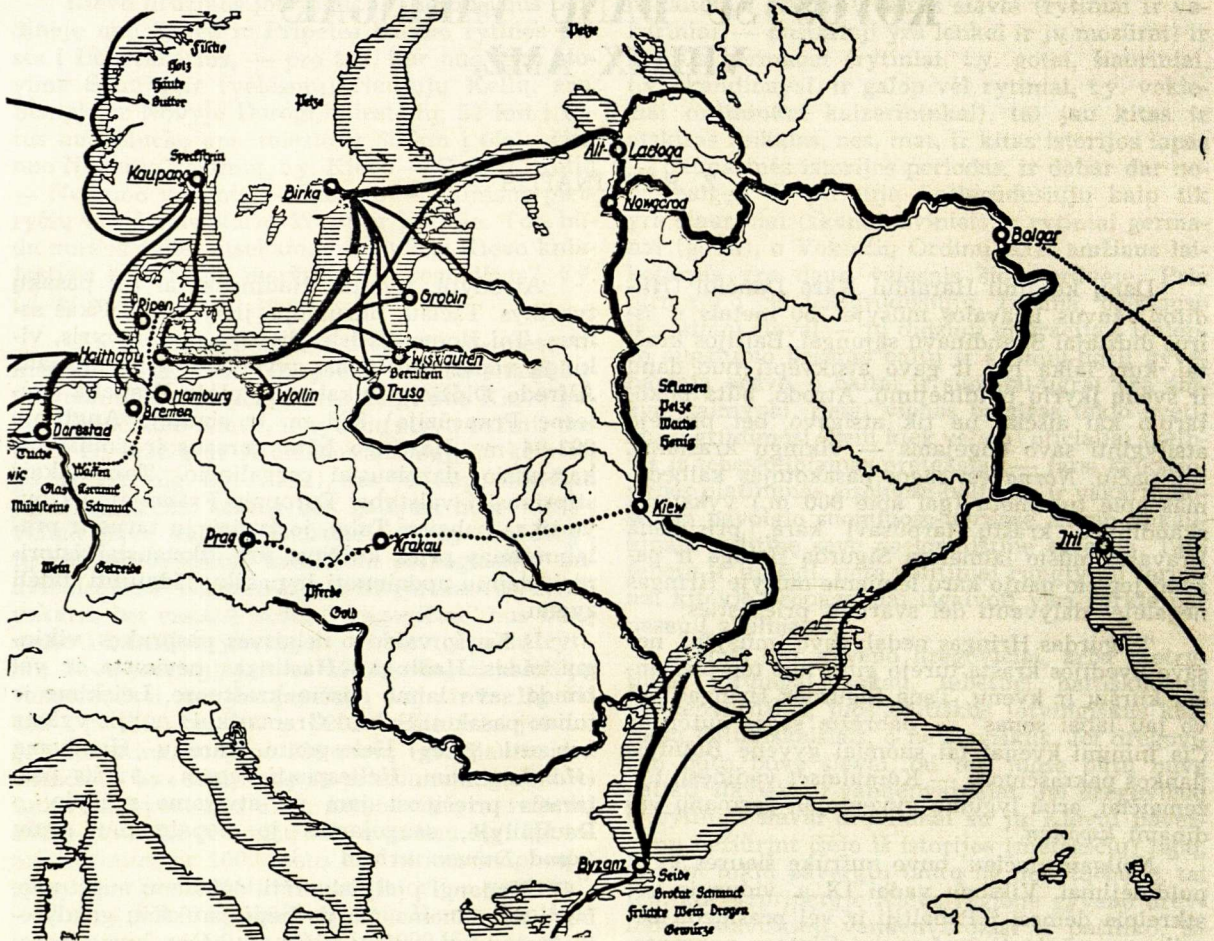
Atrodytų, jog tas Hadingas tai tik pasakų tvarinys. Tačiau, tikrumoje, jis yra istoriškas asmuo. Tai žinomas islandiečių sagų didvyris, vikingų vadas Hastingas, gyvenęs anglų karaliaus Alfredo Didžiojo laikais. Jis plėšė Franciją (vėlesnę Prancūziją) 866 m. ir siautėjo Anglijoje 893-94 m. Hastingo būta narsaus ir sumanaus karvedžio, dažniausiai pergalinčio. Tais laikais stipriausiai valstybei Europoje Francijai, jis buvo tikra pabaisa. Taigi, jo žygiai, jų tarpe ir pralaimėjimas prieš kuršius, yra tikriausiai istoriniai, dainių apdainuoti ir pasakų išdailinti dideli žygiai.

Iš Kuršo valdovo nelaisvės pasprukęs, vikingų vadas Hadingas-Hastingas nerimsta ir vėl bando savo laimę Aisčių kraštuose. Leiskime ir toliau pasakoti Saksui Gramatikui: . . . “jis vyksta kariauti prieš Helesponto karalių Handvaną (*Handwannum, Hellesponti regem* . . .); šis pastarasis priešinosi jam ne atvirame mūšyje, o Daugpilyje, saugojamas jo nepaimamų sienų (*apud Dunam urbem* . . .).

“Kadangi į pilį įsiveržti, dėl sienų augštumo, buvo neįmanoma, tai jis liepė paukščių gaudytojui sugaudyti įvairių rūšių paukščių, kurie įprastai toje vietoje laikėsi, ir prie jų sparnų pritvirtinti uždegtas dagtis (pintis). Paleisti paukščiai nuskubėjo į savo lizdus pilies namuose ir taip visą pilį padegė. Gyventojai puolėsi gesinti gaisrą ir paliko pilies vartus neginamus. Tuo momentu Hadingas puolė ir įsiveržęs į pilį paėmė nelaisvėn Handvaną. Jis leido jam išsipirkti auksu atsverus jo kūną. Nors jis lengvai galėjo savo priešą nužudyti, tačiau mieliau dovanojo jam gyvybę: mat, švelnumas nustato žiaurumui ribą.

“Po šio laimėjimo, karu pergalejęs dar daug kitų, stiprių kilčių Rytuose (*multo Orientalium robore debellato* . . .), jis pasuko tėvynės kryptimi, į Švediją. Pakeliui prie Gotlando salos, pasitikusį jį su dideliu laivynu Svipdagą, mūšyje nugalėjo ir nužudė . . .”

Hadingo paėmimą Daugpilio patvirtina rūnomis rašyta kronika, vadinama *Series Runica Regum Daniae Altera*. Pagal ją Aisčių kraštas ir Daugpilis buvo Hadingo priversti mokėti duoklę (*Ellespont ok van Dynn burh til skat* . . . Lange-

Pagrindiniai prekybos keliai šiaurinėje ir rytinėje Europoje, vikingų-varingų laikais (Iš vokiečių šaltinių.) Gintaro pakrantėje pažymėti trys miestai, prekybos centrai: Trusas, Viskiautai ir Gruobynas.

bek, *Script. Rerum Danicarum* I, 1772). Tuo tarpu, *Annales Ryenses*, rašyti iki 1288 m., tik trumpai nusako Hadingo žygius: “*Iste regem Sueciae et Hellespontem interfecit... M.G.H.S. val. 16*).

Hellespontas šiame aprašyme minimas, yra kraštas prie Rygos įlankos ir pagal Dauguvos upę. Latvių istorikas A. Švabė rašo: “Nėra jokios abejonės, kad Hadingo sagoje minimas Hellespontas yra ne kas kitas kaip Dauguvos-Dniepro vandens kelias, jungiantis Baltijos ir Juodąją jūras.”

Ar sagoje minimasis Daugpilis atitinka šių dienų Daugpilį — sunku būtų pasakyti.

Apie Hadingo laimėjimus kalba ir Petro Olao kronika: *Hadingus, filius Gram, regem Suecie and Norvegie Swibdagerum occidit, Hellespontum subegit... Deinde orientalia regna debellavit and sibi subjecit. SRD. I*).

Hadingui vykdant karo žygį prieš permiečius, Rusios šiaurėje, legenda sako, Odinas išmokęs jį kylio mūšio rikiuotės. Iš Bravalos mūšio aprašymo žinome, jog tokios rikiuotės žinovas yra buvęs Haraldas Karo Dantis, irgi Odino pamokytas.

Hadingui pasikoręs, danų karalium tapo jo sūnus Frodis (*Frotho*). Sunku būtų nustatyti kelintas to paties populiaraus vardo danų valdovas jis buvo. Kai kurių istorikų jis laikomas pirmuoju. Tačiau, jei jis tikrai buvo Hadingo sūnus ir gyveno IX a. pabaigoje, tai negalėjo būti pirmuoju, nes žinome net keletą Frodžių iš VIII a. (žiūr. Z. R. Prieš Vikingų Audrą).

Nukovęs slibiną ir taip išsigijęs turty, Frodis turėjo pakankamai lėšų karams vesti:

“... jis suruošė žygį į Kuršių kraštą (*Curetum partibus*), kurio karalius Dornas (*Rex Dor-*

no), išsigandęs pavoingo karo, savo žmonėms tokią kalbą išdrožė: 'Bajorai! Svečios šalies priešą, kuris yra remiamas beveik viso Vakarų pasaulio ginklų ir priemonių, nugalėsime bado pagalba; tik kovos vengdami, mes išsigelbėsime... Geriau priešą pulti badu, kaip ginklu; smalesnės strėlės už badą į priešą nepaleistume...!' (ir t.t.)

"Po tokių žodžių karalius atsisakė visko, kas būtų sunku buvę išsaugoti ir tą pats liepė sunaikinti; taip savo kraštą jis sunaikino aršiau už žiaurų priešą, nepalikdamas nieko, kas galėtų būti priešo pasisavinta. Po to, su savo kariuomenės didesne dalimi, jis užsidarė stipriai įtvirtintose pilyje ir leidosi prieš apgulamas. Pilį paimti puolimu nesitikėdamas, Frodis įsakė savo stovykloje prikasinėti daugybę labai gilių griovių. Iškastą žemę jis liepė nepastebimai pintinėmis išnešti ir slaptai išbarstyti upėje, kuri tekėjo nepertoli nuo pilies sienų. Tuos griovius jis liepė apdengti storomis velėnomis, vildamasi neatsargiai įžengusį priešą sunaikinšias išmukdindamas į griovius, tikėdamasis, kad smunkančios ir griūvančios velėnos, nieko nesitikintį priešą, užpils ir palaidos. Tada, lyg baimindamasis, jis kiek pasitraukė toliau nuo savo stovyklos. Kai pilies žmonės puolėsi į stovyklą ir po kojomis, staiga, praradę žemę, ištisais būriais suvirto į griovius, jis įsakė visus juos išžudyti iš viršaus svaidomomis jietimis.

"Iš ten žygiuodamas tolyn, jis susidūrė su rutėnų kunigaikščiu Tranu (*Trannonem Rutena gentis tyrannum...*)"⁵ Su juo Frodis kovojęs jūrinį mūšį ir laimėjęs, iš anksto prigrąžęs prieš laivams skylių.

Nugalėtiems rusinams, tačiau, nustojus mokėti duoklę, jis apgulė jų Rotalos miestą ir nuleidęs upės vandenį, saugojusį pilį, jis Rotalą paėmė. Čia Saksas bus suklydęs priskirdamas vėlesnę estų Rotalą rusinams. Livonijos Henrikas *Rotalia*, arba *Rotelewic* vardu vadina pajūrinę sritį Estijoje, vėliau vokiečiams žinomą *Die Wieck* vardu, o estams — *Läänemaa*. Kartais šita sritis dar vadinama *Maritima* (Stender-Petersen).⁶ Tai gi ir Tranas bus buvęs ne rutėnas, bet estų kunigaikštis.

Frodis ir toliau vykdė savo žygius sėkmingai. Po Rotalos Estijoje, jis pasuko į Polocką (*Paltiscam*). Nesitikėdamas tą tvirtą pilį paimti puolimu, jis ėmėsi apgaulės: pavaizdavo jog pasimirė. Iškelė sau netikras laidotuves, net susipylė pilkapi. Žinoma, pilies gyventojai visą tą vaidinimą stebėjo nuo pilies sienų ir džiaugėsi. Tačiau, tuo pačiu, jie ir apsileido, nes juk priešų vadas jau numirė.

"Tos žinios apgautas, pilies karalius *Vespasius*, lyg savo rankose jau laikydamas pergale,

ties apleido pilies gynimą, kad priešai rado progą įsiveržti. Užklupę jį maloniai laiką bepraleidžiantį ir žaidimą bežaidžiantį, nužudė.

"Tą pilį paėmus, Frodžiui kilo mintis užvaldyti visus Rytus ir jis nužygiavo prie Andvano (Handvano-Gandvenio-) pilies (*Urbe capta, Frotho spe Orientis imperium complexus Andwani moenibus admovetur*). Šis pastarasis prisiminė, kaip anksčiau jo pilis buvo Hadingo padegta, todėl liepė iš visų namų pašalinti paukščius, nenorėdamas išgyventi dar vieną panašų smūgį. Tačiau Frodžiui netrūko karinių apgaulių: pakeitęs savo rūbus į tarnaitės, jis apsimetė kovoti įpratusia mergina. Taip savo vyriškum rūbus numetęs ir pakeitęs juos moteriškais, jis, lyg kokia perbėgėlė, įžengė į pilį. Čia jis viską atydziai ištyrinėjo ir sekančią dieną, per išsiustą vieną iš savo palydovų, jis liepė savo kariuomenei priartėti prie pilies sienų, nes vartai bus jai atidaryti. Tokiu būdu, apgavus sargybas, pilyje visiems dar tebemiegant, pilis buvo užpulata ir paimta. Taip ji žlugo dėl perdėto saugumo jausmo, krisdama į vargą ne tiek dėl prieš narsumo, kiek dėl savo pačių apsileidimo. Kare nieko nėra pražūtingesnio kaip ramiai tinginai, nerūpestingai ir neatydziai, perdėtu pasitikėjimu, ramiai sau laikyti suglaustas rankas. Pamatęs tėvynę prarastą, Andvanas susigabeno savo lobį į laivus ir paskandino gilioje jūroje, geriau praturtinti bangas norėdamas, kaip priešą. Nors būtų daug protingiau buvę dovanomis papirkti priešą palankumą, kaip atimti pinigų naudą iš žmonių. Pagaliau, kai Frodis per pasiuntinius paprašė Andvano dukterį sau už žmoną, pastarasis liepė perduoti jam, kad nesileistų laimėtai pergalei apakinti ir suvedžioti, kad nepasidarytų išdidus. Geriau lai jis pasigaili nugalėtųjų, lai neužmiršta jų garbės ir vertina buvusią jų padėtį. Tegul neverčia nuo sosto tą, su kuriuo nori susigiminti. Lai nestumia į negarbingą vargą tą, kurį savo vedybomis nori pagerbti... Tokiom draugiškom kalbom jis laimėjo pergalėtoją sau žentu ir išgelbėjo savo valstybės nepriklausomybę."⁵ Taip pasakoja Saksas Gramatikas.

Petro Olao kronika apie Frodžio pergales taip rašo: "*Frotho... filius Hadingi. Hic solus interfecit vivum draconum in Vendelsyssell, vicit Britanniam, Scotiam, Teutonium (Germaniam secundo), Sclaviam, Rutiam, Kwrland, Friislandh oc allae landh som skywde paa Ryn baadhæ sidher oc Hellespontum... Hic etiam Regem Curetum vicit. SRD I* Dėmesio vertas paskutinis sakiny. Kuršių valstybė laikoma nėkiek nemenkesnė už didžiąsias Europos valstybes, nes sakoma, kad Frodis net ir Kuršių karalių nugalėjo.

Saga apie Frodį irgi nėra tik gryna pasaka. Tyrinėtojai mano, jog jos pagrinde yra tikras

Frodžio vardo vikingas-varingas, vykdeš karo žygius ir į Vakarų ir į Rytus. Kiek matėme, jo žygiai Baltų kraštuose buvo labai sėkmingi. Jis nugalėjo kuršius ir estus ir paėmė Polocką, kuriame valdė Vespasius. Tais laikais Polockas dar buvo aisčių žemėje ir valdomas aisčio, kurio pareigos išliko atžymėtos jo varde, pilies valdove, viešpatyje. Frodžio žygius tyrinėjęs A. Stender-Petersenas rašo: "Verta pažymėti, kad pilies karalius Sakso yra vadinamas Vespasium, vardu, kuris be abejonės, yra būdingas sulotynintas lietuviškas pavadinimas viešpats, kuris reiškia *maitre-souverain*".⁶

Norėdamas užvaldyti Rytus Frodis turėjo paimti savo valdžion vieną iš pagrindinių kelių — Dauguvos tekme. Tam tikslui reikėjo užkariauti Daugpilį ir Polocką, kurie stovėjo prie Dauguvos ir kontroliavo kelią ja. Tačiau, Frodžio pergalės nebuvo pastovios. Jam mirus, skaitome apie karo žygius, vykdomus į Rytus jo anūko:

"Helgas buvo lieknos sudėties. Besidalindamas su broliu valstybę, jis gavo savo dalį — jūrą. Jūrų karaliu tapęs, jis puolė slavų karalių Skalką (*Scalcus*) ir jį nugalėjo. Slavus pavergęs, atsitiktiniais jūriniais žygiais, jis plėšikavo įvairiose Baltijos jūros įlankose... Gėdydamasis savo ankstyvesnių begėdiškų darbų, Helgas nebenorėjo daugiau likti tėvynėje. Jis vėl išvyko į Rytus ir ten numirė."⁵

Tuose žygiuose švedai neapsileido danams: "norėdamas praplėsti valstybę Hotbrodas (*Hothbrodus*) kariavo su rytiečiais (*Oriente bellum intulit*...) ir po didelio kraujo praliejimo tų tautų tarpe, jis pagimdė du sūnus: Atislą ir Hoterą... Nesitenkindamas, tačiau, rytiečių nugalėjimu (*Nec Orientis victoria contentus...*), jis puolė ir Daniją..."⁵

Hotbrodai ir vėliau jo įpėdiniui Hoterui, valdžiusiam Švediją ir Daniją, žuvus, atrodo, kilo vidaus karas, švedai sukilo prieš Danus. Tie įvykiai atsiliepė ir Baltijos kraštuose:

"Kuršiai (*Curetes*) ir švedai (*sueones*), Hotero mirtimi pasinaudodami ir norėdami išsivaduoti nuo mokėjimo Danijai duoklės, kurią jie kasmet turėdavo paklusniai atiduoti, nutarė ginklais pulti Daniją. Tokios sąlygos ir kitus, iš pavaldinių, padarė priešais. Šitą išdavikišką puolimą atmušti, Rorikas (Hotero sūnus) pašaukė kraštą prie ginklų. Norėdamas uždegti savo karalių, jis išvardino jiems savo protėvių žygdarbius, karštai ragindamas juos pasirodyti narsiais vyrais. Karą be vado nenorėdami pradėti, supras-

dami, kad privalo turėti vieną vadovaujančią galvą, barbarai (*barbari*) išsirinko sau karalių (*rege*). Du kariuomenės dalinius jie paslėpė dengtoje pozicijoje ir tik likusias jėgas išrikiavo atvirai. Rorikas, tačiau, spąstus pastebėjo. Pamatęs savo laivyną užkliuvus ant seklumos siauroje angoje, vedančioje į įlanką, jis liepė laivus nutempti nuo tos seklumos, ant kurios užkliuvo ir buruoti į atvirą jūrą, kad nebūtų nuvaryti į klampią pelkę, kurioje, iš kitos pusės, juos pultų priešas. Be to, dalį savo žmonių jis liepė dienos metu paslėpti, kad ten tūnodami, jie netikėtai užkluptų priešus, kai tik jie įsiverš į laivus. Ir ištikrųjų, nežinodami danų atsargumo, tie barbarai akiai puolė laivus ir visi, vykde užpuolimą, buvo išmušti. Likusieji slavai (*reliqua sclavorum manus*) stebėjosi, kur užtruko Rorikas ir nežinojo kaip tą paaiškinti..."⁵ Po ilgo delsimo ir vargingo žvalgymo, sukilėliai, pagaliau, danų laivyną užtiko. Kai abi pusės susitiko akis į akį, grėsė didelis ir smarkus mušis.

Nenorėdami didelio kraujo praliejimo, sukilėliai pasiūlė danams išspręsti kovą dviejų kareivų dvikove. Jei pralaimės, jie ir toliau mokėsia danams duoklę, jei laimės — nemokės. Pirmąją dvikovę danai pralaimėjo, antroje, abu kareivos gavo galą: "Tokia dvikovės pabaiga gražino Rorikui sukilusiųjų paklusnumą ir jų mokamą duoklę."¹⁷

Taip aprašo sukilimo išdavas Saksas. Atrodo sukilimo būta visuotino, kuriame dalyvavo slavai, švedai ir kuršiai. Tačiau didžiausią vaidmenį vaidino slavai, todėl aprašyme visas dėmesys kreipiamas jiems. Greičiausiai tai būta užvyslinių slavų — vendų. Kuršiai buvo tik pagalbininkai.

Petro Olao kronika apie tą visuotiną sukilimą rašo trumpai: "*Roricus rege facto, Sveci ac Curetes, qui prius tributarii erant, nunc cogitabant Daniam infestare. Que res Sclavis ac aliis, Danica imperio subjectis, audaciam rebellandi tribuebat. Sed Roricus congregans exercitum, Sclavos aggressus coercuit, et sub tributo detenuit... SRD I.....*"

LITERATŪRA

1. P. Herrmann, Erläuterungen zu den ersten neun Büchern der Daenischen Geschichte des Saxo Grammaticus, II Teil (Kommentar), 1922
2. Langebek, Script. Rerum Danicarum I, 1772
3. B. Nerman, Die Verbindungen zwischen Skandinavien in der jüngeren Eisenzeit, 1929
4. T. J. Arne, La Suède et L'Orient, 1912-14
5. Saxonis Gesta Danorum, Saxo Grammaticus, t. I, 1931
7. Stender-Petersen, Études Varégués, 1924-44

JAUNAS ŽEMAITIS VAKARŲ IR RYTŲ FRONTE

BUVĖS KARO TALKININKAS

(pradžia KARYS Nr. 5)

Kartą, budint prie patrankų, budintis sekėjas praneša, kad atskrenda lėktuvai. Kryptis — antra val., skrenda iš dešinės į kairę. Komanda užtaisyti patrankas. Atsukame lėktuvų kryptimi ir stebime. Netoliese mūsų buvo įkastos kitos patrankos, aptarnaujamos lietuvių ir vokiečių. Taigi, sudarome nemažą ugnį. Matome, skrenda 12 naikintuvų, nelabai augštai. Gerai pažįstame — amerikoniški Thunderbolt, ginkluoti aštuoniais kulkosvaidžiais. Apsuko ratą ir sminga žemyn. Puola tiltus per Reiną. Augštytyn kyla tiesiai pro mūsų patrankas, tačiau, geram šaudymui užstoja miškas. Praleidome vieną, antrą. Staiga balsas: "Ugnis!" Pasėjome, net dangus pajuodavo. Nepataikėme. Atsukome patrankas, laukiame kito. Girdime kaimyninės patrankos jau kalena. Prakiuro ir mūsų patrankos. Seklys riktelėjo: "Pataikyta! Pataikyta!" Matosi, kai iš uodegos vis daugiau ir daugiau veržiasi dūmai, bet lakūnas dar bando lėktuvą išlaikyti ore. Neteko matyti, kaip nukrito. Daugiau šaudyti įsakymo negavome. Liepė ugnį visai nutraukti. Kodėl? Taikinyš puikiausias, tik pilk! Viršininko įsakymas: "Kareivinių nepuola — nešaudyti! Taupyti šovinius". Tos kareivinės buvo visai tuščios, priedui, labai jau apdaužytos, taigi nesimatė jokio tikslo jas taip ginti. Malonu buvo išbandyti, kaip veikia naujos patrankos. Kartą, po labai didelio Bonnos puolimo, mus išvarė atkasti gatvių. Vienam iš mūsų kažkaip pasisėkė "nukombinuoti" nemažą maišelį cukraus. Tai bent saldžiai pavalgėm! Davinys buvo toks mažas, kad mums, jauniems, niekuomet jo neužtekdavo. Vokiečiai gaudavo paramą iš namų, bet mums, lietuviams, kas beatsių?

Kai vokiečiai Vakarų fronte įvykdė paskutinį prasilaužimą, tai pas mus, užfrontėje, pasidarė labai ramu. Tiesa, vokiečių kariuomenės judėjimas buvo labai pagyvėjęs, tačiau ore matėsi vien tik vokiečių lėktuvai. Atrodė, kaip tikroji kariuomenė. Netoli kareivinių, dienos metu, du vokiečių naikintuvai prispaudė amerikiečių naikintuvą ir nukepė. Lakūnas nespėjo iššokti. Bet neilgai taip sekėsi vokiečiams. Vieną naktį kai užskrido, kad davė, tai ant rytojaus nepažinome nei kareivinių, nei jų rajono. Sudaužė viską. Nebuvo galima nei kur nusiprausti. Eidavome į bombų išraustas duobes semtis vandens, kad galėtume bent kiek apsiprausti.

Kaip tyčia, prieš puolimą prie pačių kareivinių buvo apsistojęs ir apsikasęs Wehrmachto dalinys, traukiąs fronto link. Matyt, šnipeliai suuoostė, tai ir mes nukentėjome. Wehrmachto dalinys visai nenukentėjo. Lėktuvams puolant jis jau buvo iškeliavęs toliau.

Po puolimo dalį mūsų nukėlė į netoliese esančius barakus, o kitus lietuvius iškėlė nežinia kur. Prie barakų, apsaugai nuo naikintuvų, išsikasėm mažus bunkerius. Mus, likusius, ant greitųjų dar apmokė prie naujų patrankų, trivamzdžių, berods, 20 mm kalibro. Šoviniai paduodami juostomis. Jų geriausia ypatybė, kad labai greitai galima pakeisti šaudymo kryptį. Po trumpo supažindinimo su nauju pabūklų, dalį lietuvių vėl iškėlė. Atrodė, greit ateis ir mūsų eilė. Kartą pasiūlė mums stoti į panzergrenadierių eiles, kovoti su tankais. Apginkluoja automatais ir panzerfaustais. Grupėje trys kariai. Už kiekvieną pašautą tanką, duodavo ant rankovės po sidabrinį tanką. Savanorių neatsirado.

Atėjo ir mūsų eilė atsisveikinti su Bonna. Būrelyje belikome tik du žemaičiai, kiti jau buvo seniau iškelti. Austras viršila įsako pasiruošti. Rytoj trauksime Kólno link.

Traukinys lekia palei Reiną. Naują vietą pasiekiame saugiai. Miestelis mažas. Tai ne Bonna. Miestelio vardas, berods, Wereling. Apsistojam toliau už miestelio. Pastatas nemažas. Salėje jau paklota šiaudų, tai pasirenkam vietas. Tikėjomės, kad tokiam kaimelyje maistas bus geresnis, tačiau, buvusi kariška virtuvė, nieko geresnio nedavė.

Jau kokios penkios savaitės kaip mes visi buvome nesimaudę ir padoriai nesiprausę, tad aptekome utėlėmis. Keista — kariuomenė aptekusi utėlėmis! Visą laiką viršila jieškojo pirties, kad galėtume padoriai apsiprausti. Galų gale pavyko surasti. Tai bent nusimaudėm! Priedui — išsiskalbėme baltinius karštame vandenyje. Pasijutome kaip danguje. Laiką leidome pusiau dyki. Rikiuotės visai maža tebuvo. Vieno vakarinio pasivaikščiojimo metu, su daina žengiant plentu, austriokas tik suriko: "Flieger Alarm!", o jau kulkos švilpia. Žaibo greičiu puolėm į griovius. Laimei, pirmas lėktuvas peraugštai paleido. Kitaip būtų nemažai paklojęs. Antras ir trečias nepuolė. Tuoju atdarė ugnį priešlėktuvinės pa-

trankos ir tą patį pirmąjį — nukepė. Žiūrime, kaip lakūnas krinta parašiotu.

Po kiek laiko pasidarė ir čia jau neramu. Kažinkur, vakarų link, girdėjosi patrankų dundėjimas. Maži, šarvuoti daliniai kartais pravažiudavo fronto link. Vieną naktį mus pažadino toks keistas, smarkus ūžimas; atrodytų, lyg važiuoja didžiausia daugybė tankų. Manėme, kad vokiečiai vėl meta jėgas naujam puolimui. Ant rytojaus klausiamo austrioką, kas taip visą naktį ūžė. "O, tai mūsų nauji ginklai lekia į Londoną." Tikrai, vokiečiai juos dar leido iki vidurdienio. Stebėjome visi tas V-1 raketas. Lekia nelabai augštai, ūžimas didelis, užpakaly palieka ugnies liežuvi. Skrenda labai jau nelygiai — vis tokiais truktelejimais. Dydžio — kaip kariškas naikintuvas.

Neilgai čia buvome. Reikėjo jieškoti saugesnės vietos. Bet ši kartą mus perkėlė visai netoli — tik į kitą Reino pusę. Keliantis neapsiėjo be nuotykių: keltą užpuolė lėktuvai — vos tik spėjome išskoti į krantą. Kelto nesudaužė, bet uždegė kelis vagonus, išardė bėgius. Buvome sukritę prie 2 cm patrankėlių, tai jos ir bandė, kiek įmanoma, ginti.

Vakare atėjęs viršila, parinko mane ir dar tris draugus. Įsakė rytoj užsivilkti pilną uniformą — važiuosime į Bonną. Kai susėdome į traukinį, tai pasakė ko važiuojame. Girdi, yra užmušti keli lietuviai, reikia palaidoti. Teisybė, nuvažiavome tiesiai į kapines. Vėl trys žuvo; prie Reino supilti trys nauji kapai. Atidavėm paskutinę pagarbą. Pagalvojome: "Rytoj gal ir mus laidos".

Bonnos jau nebegalėjome pažinti. Kariuomenės daug. Prie tilto guli sudaužytos mašinos, matosi daug nesprogusių bombų. O gal tai laiko bombos!

Grižus atgal, visi klausia, kur buvome. Ką gi, reikia pasakyti teisybę.

Tą Pareinio miestelį apleidome "su striokais". Prie pat Reino užpuolė lėktuvai, pasigavę vilkstinę sunkvežimių ir mus kartu. Sudaužė kelis sunkvežimius, padegė prie kelio didelę ūkininko sodybą, bet mes laimingai visi išnešėme kaulus. Žygiavome visą dieną, vis dairydamiesi, ar nesimato lėktuvų. Dienos metu beveik jokia mašina negalėdavo pasirodyti ant plento — lėktuvai taip ir šluodavo. Vakare užsukome pas "baurą" nakvynės. Pastebėtina, kad "baurai" nenorėdavo kariuomenės priimti.

Traukėme taip kelias dienas, beveik be maisto. Kartą, tokiam miškelyje, sustojome poilsio. Šilta, saulutė kaitina, o dar tik ankstyvas pavasaris. Mes keli, nusiavę batus, mirkome kojas šaltame upelyje. Staiga — lėktuvai! Ir iš kur jie taip staiga atsirado? Miškelin įlekia lengva ma-

šina, išsoka keturi karininkai ir neria tiesiai ant pilvų. Mes ir viršila, pagriebiam medžių šakas, užmetam ant mašinos ir sprunkam gilyn. Lėktuvai suka aplink miškelį ir suka; pagaliau nuskrido. Visi atsipūtėm. Suprantama, juk, kada paupuoli į naikintuvo ugnį, tai nebūna kokie juokai. Kai patraukdavo iš patrankėlių, dar, priedui, išmetamos mažos bombos, tai tik laikykis!

Taip traukėme kelias dienas. Pagaliau atsidūrėme Kólne. Žengiame per patį centrą, kuris tada jau buvo labai apdaužytas. Mokyklos suole teko girdėti apie Kólno katedrą. Dabar regiu aš ją savo akimis. Atrodo kaip milžinas. Toje katedroje praleidome oro puolimus. Turėjau progos akimis permesti tos didžiulės katedros vidų. Labai graži!

Pagaliau pasiekiami užmiestį ir ten esančias didžiules Luftwaffe kareivines. O prie kareivinių didžiausias aerodromas. Gauname šilto davinio. Traukiam per aerodromą į netoliese esančius barakus. Aerodrome prikrauta bombų krūvos. Kažin, ar jas bepanaudos?! Lėktuvų visai nesimato.

Nespėjus barakuose nei padoriai įsitaisyti, pasigirsta sprogimai. Viršila išpėja, jeigu ugnis sustiprės, tai reikės eiti į netoliese iškastus bunkerius. Netoli barakų matosi įkastos priešlėktuvinės patrankos, tai, matyt, jas apšaudė.

Čia bebūnant, prie mūsų prisijungė vengrų būrelis. Visi, kaip ir mes — po 15-16 metų. Bet jie dar visai neapmokyti, tiesiog — palaida bala. Be to, vengrai apsikaulino. Pačiupo, benešant, kažkokius indus iš civilių vokiečių. Jeigu ne mūsų austriokas, jie būtų gerai nukentėję už tokius darbelius.

Maisto davinio jau trečia diena negauname. Niekas nepristato. Austras sako, kai kelsimės toliau, tai rasime. Paskutinė naktis buvo labai nerami. Netoli buvo geležinkelis ir už jo pylimo buvo išstatyta vokiečių lauko artilerija. Taigi griaudė visą naktį. Priešo artilerija tuo pačiu atsakė. Ant rytojaus, pravažiuojantis sunkvežimis mus pavėžino. Šoferis pasakė tik — dairytis lėktuvų. Lauko žandarmerija perleido per tiltą. Prie tilto matėsi daug kariuomenės. Žandarmerija stropiai tikrino. Apačioje kariai tiesė vielas, greičiausiai, ruošiasi sprogdinti. Veną dalį lietuvių ir vengrus, atskiria. Tų draugužių daugiau ir nemačiau, bet vengrus dar teko sutikti. Mus pavėžino be jokių nuotykių apie kokius 40 kilometrų. Privažiavus kareivinės miške, mus iškraitė. Kareivinės didelės ir visai dar sveikos. Ten gavome maisto.

Ant rytojaus — vėl tolyn. Apsistojome nelabai toli nuo kareivinių, dideliame kaime. Tas kaimas visai tuščias, nematyti nei vieno gyventojų. Pasirinkome namus su rūšiais, prisinešėme šiaudų ir — lovos kuo puikiausios. Be to, saugu,

nors vienas kitas artilerijos sviedinys ir pralėkdavo virš galvų. Kitą dieną jau dirbome prie patrankų. Buvo išstatytos sunkiosios priešlėktuvinės patrankos, aptarnaujamos jaunų vokiečių. Mes padėjome jas galutinai įkasti ir užmaskuoti Kasėme lizdus ir lengvoms patrankėm. Viršila vis ragino: "Vyručiai, gerai įkaskite, tai bus jūsų."

Tas kaimas, pasirodo, buvo paverstas kariuomenės pratimų lauku. Pilna apkasų, bunkerų, matėsi spygliuotų vielų užtvartos, pilna visokiausio dydžio duobių. Atrodo, vokiečiai čia bandė savo V raketas. Išverstos didžiausios duobės, galėtum visą namą nuleisti, tokios didelės. Duobėse radome tokio, kaip lėktuvo, apdegusio metalo, taip pat plonyčių vielelių.

Iškasėme patrankoms lizdus, bet visų patrankų nesulaukėme. Vieną rytą reikėjo skubotai pasitraukti. Dar prieš apleidžiant tą kaimą užskrido lėktuvai. Mes visi kuo greičiausiai nešėmės į artimiausius pastatus. Su keliais besitraukiančiais kariais papuolėme į namą, kurio viename kambaryje buvo priguldyta kokia 20 negyvų karių. Kodėl tie kariai buvo ten sunešti — nežinia.

Traukiamės po didelę kryžkelę. Kariuomenės didžiausia spūstis: mašinų, vežimų — kiek akis užmato. Lauko žandarmerija dar palaiko tvarką. Moja mūsų pusėn, kad paskubėtume. Jei-gū-čia pasimaišytų lėktuvai, tai būtų skandalas. Būdavo, tie lėktuvai, kaip vanagai, žiūrėk, suka ratą aplink, kol nužiūri taikinį, nužiūrėję puola, kaip tikri vanagai. Jei-gū-priešlėktuvinės patrankos neveikdavo, tai jie visada išeidavo laimėtojais.

Maždaug po trijų vargingų dienų, buvome visi pavargę, kaip šunes, kai pasiekėm geležinkelio stotį. Viršila aplakstė ir sužinojo kada ateis traukinys. Sakė, į pavakarę turėtų ateiti. Belaukiant traukinio užskrenda naikintuvai. Bėgam slėptuvėn. Priekyje mūsų griūva namo siena, ir užverčia kelis karius. Vienas išlenda visas apdraskytas, dulkėtas. Kitus, subėgęs "folksšturmas" bando atkasti. Vakarop ateina traukinys, pilnutėliai prikimštas karių. Matosi visokiausių uniformų. Susigrūdame ir mes į vagoną, įsimetame "kraitį" vidun ir važiuojame. Vagonuose tamsu ir, atrodo, kad visi snaudžia. Šalia manęs, ant suolo, sėdi, kiek galima įžiūrėti, jaunas karys, SS uniformoje. Klausia, kas mes esame. Sakau — lietuviai. Tas SS vyras, pasirodo, esąs latvis, dabar grįžtas į savo dalinį.

Rytojaus dieną mūsų austras atrodė nusiminęs. Sako, naktį bemiegant, dingo jo pistoletas. Matyt, kam nors daugiau jo prireikė, kaip jam. Pamerkė akį — taigi, kai sutems, traukime ir mes. Kitą rytą viršila buvo jau ir vėl ginkluotas. Naktį, vienoje vietoje, daug karių išlipo. Besi-

grūdant, vienas mūsų karių prisitaikęs ir nukombinavo pistoletą.

Mes lekiamo vis toliau nuo fronto, bet nežinome kur. Iš didelio kariuomenės bėgimo, to nežmoniško stumdymosi, matyti, kad viskas eina prie galo. Bet mes jauni nelabai susigaudome, vokiškų laikraščių nepaskaitome, lietuviškų nėra, tai kaip gali žinoti. Politinių apšvietimų daugiau nebeturime, kaip Štetine kad būdavo, taigi esame kaip maišė. Pagaliau, juk esame apmokyti valdyti patrankas, šaudyti "panzerfaustus", tai ir gana.

Pravažiuojame miestelį Witstok. Labai mažas. Surandame kareivines su nemažu aerodromu prie miškelio. Čia — kaip atostogos. Nei bėgijimo į slėptuves, nei jokios rikiuotės, tarytum pakliuvome visai kitan pasaulin. Gauname pasi-keisti savo senas, jau apdraskytas uniformas, bet jau be ženklų. Atrodome daugiau panašūs į Luftwaffe karius. Aerodrome matyti daug lėktuvų, bet jų visai maža pakyla. Miške iškirsti toki takai, ten jų dauguma ir suvaryta ir užmaskuota.

Nebuvo lemta mums čia ilgai pasilikti. Riedame traukiniu vis toliau nuo Vakarų. Po geros paros pasiekėme Wittembergą, prie Elbės upės. Tuoj visiems dinktelėjo į galvą — skirs ant laivų, bet taip nebuvo. Čia jau radome atkeltus vengrus, kuriuos buvome sutikę prie Reino. Patalpino į barakus, kuriuose nebuvo nei lovų, nei čiužinių, tik plikos grindys. Gavome glėbį šiaudų, tai įsitaikėme sau guolius. Buvo dar tik kovo pabaiga, taigi naktimis tekdavo nemažai pašalti. Priedui maistas buvo labai blogas. Keli lietuviai pradėjo smarkiai viduriuoti. Manėme, kad visi ten galą gausime. Rikiuotės visai neturėjome, tik vengrų puskarininkis dar bandė savo vyrus kiek aptašyti, bet lietuvių tai nelietė. Mus tik supažindino su prancūzišku kulkosvaidžiu.

Wittembergas, mums ten atsikėlus, buvo dar visai bombų nepalietas. Gal amerikoniai taupė tą Liuterio tvirtovę. Bet kartą lėktuvai, berods, grįždami nuo Berlyno, pakratė padegamomis bombomis ir nemažai nudegino. Miestelio apsargai buvo iškelta daug balionų, bet jie nieko nereikšė. Lėktuvai skrido daug augščiau.

Pagaliam, frontas priartėjo ir prie Elbės. Temstant, mes ir vokiečiai, nuskubėjome ant Elbės tilto. Reikėjo užbaigti pradėtą statyti baraką. Užbaigėme. Priedui, ant bėgių dar užritome porą rąstų ir, artilerijai apšaudant, nešėme muilą atgal į miestelį. Naktį priešas pašovė ir uždegė visus iškeltus balionus. Patrankos dunda, dangus raudonas.

Dar iki šiol mes vis nebuvome ginkluoti. Nemanau, kad vokiečiai nepasitikėjo. Juk buvome praėję visą apmokymą. Greičiausiai nespėdavo. Žiūrėk, vieta jau parinkta, kasame patrankas — po dienos — vėl marš!

Sutemus apleidžiamie Wittembergą. Vaizdas tas pats, traukinys perpildytas karių. Susigrūdame į vagoną ir mes. Važiuojame. Kuria linkme, tai nežinia. Auštant traukinys sustojo. Matyti nemaža stotis. Vagonų aplink — kaip jūra. Šalia sustoja dar vienas transportas, irgi pilnas kariuomenės. Girdėti šauksmai: "Raus, raus!" Didelis oro puolimas ir dar nepasibaigęs. Viršila tik ragina greičiau paimti daiktus — toliau nevažuosime. Girdžiu vokiečiai tarp savęs kalba ir mini Berlyną. Nejaugi mes atsidūrėme Berlyne? Dar Lietuvoj būnant mokiniu, atsimenu, vienas mokytojas pasakojo savo nuotykius iš Berlyno. Jisai gerai kalbėjo vokiškai, praleido pirmus oro puolimus tenai. Sako, eini kartais ir pasiklysti. Klausi policininko, kaip surasti jieškomą vietą. Paaškina, nurodo, žiūrėk, po kiek laiko ir vėl toje pačioje vietoje esi. Bet laikai keičiasi. Pasikeitė ir gražiojo Berlyno vaizdas.

Virš Berlyno dangus raudonas, girdisi baisus dundėjimas. Sunkieji bombonešiai sveikina berlyniečius.

Likusią nakties dalį praleidžiamie kiek toliau nuo stoties, atrodo, didelėje stalių dirbtuvėje. Karių prigulę visur. Visi pervargę. Randame vietelę tad krintame ir mes.

Tai tie kariuomenės likučiai turės ginti Berlyną! Pakliuvome ir mes kartu. Tai jau nebe tas pats Wehrmachtas, kur pražygiavo per Lietuvą.

Visai išaušus sukilome. Traukiame miesto link. Stebimės. Po tiek daug daužymo, kai kur gatvės visai nepaliestos. Labai krinta į akis civilių gyventojų lakstymas. Apsikrovę maišais, vežimėliais, traukia nežinia kur. Gyventojai, greičiausiai, nujaučia, kas jų laukia, tad stengiasi pasitraukti, kaip galėdami.

Žengiame per kanalo tiltą. Visi krūpteliame, kai virš galvų prašvilpia keli artilerijos sviediniai ir sprogsta nelabai toli. Ar tai galimas dalykas? Nejaugi tie suskiajai jau taip arti? Sustojęs sunkvežimis mus pavėžina. Pralekiame pro Lichtenfelde traukinio stotelę. Miesto traukiniai lekia vienas po kito. Atsiduriame prie didžiulių SS kareivinių. Čia randame tuos pačius vengrus. Rajone matyti išrikiuotas mažas SS dalinys ir viena 8.8 cm. patranka ant vikšrų, tokia, kaip tanketė, pilna prikrauta amunicijos. Dalinys tuoj pat ir išžygiavo.

Gavome kambarį. Visi nustebome radiniu — karių spintelėse pilna duonos, sviesto, sūrio, visokiausių cigarečių, tabako ir daug muzikos instrumentų. Ant stalų dar garuoja šilta kava. Viskas palikta. Atrodytų, kad tuoj grįš. Dabar, tai pagyvensim! Gaila. Pasimaišė toks didelis SS viršila ir pagrasino, kad nieko nejudintume. Tačiau, pasivaišinom. Koridorių sienos išpaišytos ūpą ke-

liančiais paveikslais: tankai ritasi pirmyn, Štuka lėktuvai puola rusų šarvuočius; antai, kitas: vokiečiai keliasi per Doną.

Ant rytojaus gavome pasikeisti apnešiotus batus ir apleidome kareivines. Trumpam sustojome barakuose prie kanalo, netoli kareivinių. Barakai aptverti augšta spygliuota tvora ir pilni SS karių. Čia sutikome vieną lietuvį SS karininką. Gerai atrodo. Per petį persimetęs automatai. Jis palinkėjo daug sėkmės ir jaunikiams gerai pasirodyti.

Vėl esame Lichtenfelde, stotyje. Važiuosime traukiniu. Viršila išpėjo bandyti nepasimesti; kai privažiuosime Schönbergą, stotyje išlipti, užieiti laiptais ir palaukti, kol visi sueis. Iš ten važiuosime toliau.

Nebuvo taip lengva papulti į vagonus. Privažiuavus Schönebergą, du iš mūsų nubyrėjo. Pirmieji dezertyrai. Vyrūčiai daug rizikavo. Na, tiek to, netekome vertėjo — dingo, kuris geriausiai susikalbėdavo vokiškai. Pasirodo, vertėjas turėjo Berlyne giminių. Tad iš mūsų atkeltų 12 lietuvių beliko tik 10.

Važiuosime tolokai. Toliau miesto traukinys nebėjo. Prikabinus garvežį, dar pavažiuosime geroką galą. Kiek pažygiavus, prie stoties, miške, pamatėme pristatyta daug barakų. Matėsi daug karių, bet, atrodė, visi SS. Gavome labai gerai pavalgyti. Tai buvo geriausi ir skaniausi pietūs Berlyne. Puikiai išmiegojom, kaip didžiausi ponai. Anksti rytą prikėlė. Prisisatė jaunas SS pulkininkas, visus patikrino pavardėm, ir vedasi, kartu su senuoju viršila, ginklų sandėlio link. Tiek jau supratome — išduos ginklus, gausime naujus vadus ir būsime priskirti prie naujo — SS dalinio. Per daug nenusigandom. Tam buvome paruošti. Staiga prapliupo kulkosvaidžių ir automatų ugnis. Šaudymo garsas maišėsi su vokiškais balsais. Kulkos zvimbiam pro pat ausis, aižo barakų sienas. Matosi, kaip kariai, sukritę už tokios rastų barikados, pila iš automatų ir kulkosvaidžio. Vienas, matyti, vyresnis, moja mūsų viršilai, kad greičiau nešdintumės tolyn. Pasigirdo tankų ūžimas. Visus nukrėtė šurpas. Nenorime tankams po vikšrais papulti.

Rusai, puldami Berlyną, daugiausiai naudojo T-34 tankus. Tai geri tankai, puikiai ginkluoti ir labai judrūs. Daug tų tankų buvo sunaikinta. Vienas minusas, kad ne visi jų tankai turėjo radio siųstuvus, tik vadovaujantis tankas turėjo abu — likusieji — tik priimtuvus. Vokiečiai tai žinojo. Taigi, jei pavykdavo sunaikinti vadovaujantį tanką, likusieji greit pasimesdavo ir būdavo greit patvarkomi.

Mes kuo greičiausiai nešamės — gilyn į mišką. Kiek atsitolinę nuo fronto, atsidūstame. Trau-

kiame palei kanalą, miesto link. Klausiamo viršilos, kaip čia atsitiko? Sako, rusai buvę už kokių 12 kilometrų, bet, kaip tie ivanai taip greit prasimušę ir priartėjo prie barakų, tai neaišku. Slenkame palei kanalą, vis mišku, be jokio poilsio. Visas turėtas turtas paliko ruskeliams. Turime tik duonmaišius, dujokaukes ir šalmsus. Su šitais daiktai niekada negalėjai skirtis. Vieni jau pradeda lengvinti savo našta. Matau, kaip dujokaukė lekia į kanalą. Po kiek laiko vienas net šalma paleido kanalo link. Aš tvirtai nusistatęs: — su šalmu ir dujokauke skyrbybū nėra.

Po kiek laiko prieiname didžiulį plentą. Sustojame pasilsėti. Mes taip ir susėdame ant kalniuko. Visas plentas matosi, kaip ant delno. Vaizdas — tiesiog baisus. Negalima įsivaizduoti, kad Wehrmachtas taip baisiai ir netvarkingai bėgtų! Bėga mašinom, arkliais, dviračiais, pilna pėsčių. Matosi daug sužeistų — kareivių jau niekas nesirūpina, tik, greičiau, Berlyno link! Augštai skriaudo lėktuvai, bet plento nepuola. Tai tokia kariuomenė ir tokiom jėgom vokiečiai bando sulaikyti rusų veržimąsi. Nematyti nei vieno tanko, nei vieno artilerijos pabūklo.

Atsidūrėme vėl tose pačiose kareivinėse. Gavome pora valandų poilsio, bet jau artilerijos apšaudomi. Vakarop mus, lietuvius ir vengrus, išrikiavo. Lietuviai — marš į ginklų sandėlį, apsiginkluoti! Vengrų likimo nežinau — daugiau jų nebematėme. Davė naujutėlius karabinus ir šovininių, kiek paneši. Suradau tokį maskuojantį švarką, diržus šoviniam prilaikyti ir laukiam. Vakarop aš ir draugas iš Šiaulių buvome pastatyti sargyboje. Gavome trumpą ruožą — nuo kareivinių kryžkelės — iki tokio sodo. Kryžkelė jau buvo užblokuota tramvajų vagonais. Vagonai prikrauti akmenų, sustumti vienas prie kito ir sudarė gerą užtvarą. Pastebėtina, kad Berlynas visai nebuvo paruoštas jokiai gynybai. Tai nebuvo, kaip bandoma kitų sakyti, kaž kokia tvirtovė. Viskas buvo sumesta, ant greitųjų, labai nevykusiai. Tiktai keletas punktų suspėta rimčiau paruošti gynybai. Vienoje didelėje kryžkelėje matėsi labai vykusiai į žemę įkastas tankas—Tigras. Jo tik šaudymo bokštelis matėsi. Taip pat buvo paruoštos pėstininkams geros barikados. Bet tai buvo tik išimtis.

Viskas atrodo apyramiai. Girdėti pavieniai šūviai. Kartais sukalena kulkosvaidis. Apie vidurnaktį pasirodo rusų lėktuvas. Iš užimo, atrodo, skrenda nelabai augštai. Pro medžių šakas matome — kas tai krinta žemyn. Parašiutininkas ar reikmenys. Tuoj, mūsų kairėje, pasigirdo šaudymas. Laikiniai sustiprėjo, bet greitai nutilo.

Naujų šautuvų išbandymo dėlei, prisispaudę prie medžių abu paleidome po porą šūvių parašiuoto link. Pasižiūrėjome vienas į kitą — šautu-

vai veikia puikiai. Tuoj atbėgo mūsų viršila, klausdamas, kas dedasi. Sakome: "Lėktuvas ką tai numetė".

Sargybą nešėme visą naktį, be pamainos. Anksti rytą mus, lietuvius, surinko ir traukiame žąsėle į apkasus. Karių beveik nesimato, tik sutinkame vieną kitą folksšturmietį. Visi atrodo labai nusiminę. Traukiame gatve. Iš abiejų pusių matosi toki maži sodeliai, o priekyje dideli pastatai ir bažnyčia. Paėjus kokius du šimtu metrų — rodos dangus griūva — taip prakiuro.

Rusai atidarė artilerijos ugnį. Mes visi apstulbome. Laimei, pirmosios salvės krito toliau. Jeigu ne mūsų patyręs viršila, būtume buvę su žeme sumaišyti. Įsakyta bėgti pro bažnyčią ir sprukti į krautuvės rusį. Ten radome jau daugiau karių, prisiglaudusių nuo ugnies. Rusai daužė iš artilerijos ilgiau, kaip pusę valandos, nieko negailėdami. Viskas tik dreba. Mūsų ir kitų karių veidai atrodo visai rimti. Jie, atrodo, jau daugiau ragavę tokios ugnies. Šaudymui kiek aptilus, apleidžiame rūsį. Vaizdas labai abaidantis: namai dega, medžiai išvartyti. Praeiname pro pirmąsias aukas. Keli Wehrmachto kariai ir folksšturmiečiai, jau daugiau nebekels.

Slenkame palei kanalą, pro tuos pačius barakus, kur sutikome lietuvių SS karininką. Smunkame į apkasus. Čia randame daugiau karių, bene kokius 12 vokiečių ir 10 mūsų, lietuvių. Vokiečiai turi 2 kulkosvaidžius ir kelis automatus, mes tik šautuvus ir kelias granatas. Priedui, turime kelis panzerfaustus. Tų, tai netrūko. Geriau įsitaisome ir pradėdam žvalgytis, kaip viskas atrodo. Kairėje kanalas, tiltas. Priekyje gatvė, vedanti per tiltą, dešinėje matosi sargybinio būdelė, o toliau—pradedanti žaliuoti gyvatvorė ir sodelis. Barakai aptverti augšta, spygliuota tvora.

Nespėjus gerai apsižiūrėti, vėl sudundėjo dangus. Apšaudymas buvo toks stiprus ir tankus, kad apipylė mus žemėmis. Kokių trijų metrų atstume nuo apkasų, duobėje buvo sudėta šoviniai su dėžėmis. Visą ištaškė. Po kokios 20 minučių ruskiai apšaudymą nukėlė toliau į dešinę. Kiek atsigavę, apsižvalgėme — visi dar sveiki. Sargybinio būdelės visai nematyti — tik gabaliukai. Jei bolševikai būtų per plauką pasukę ugnį kairėn, mūsų tik dulkelės būtų likę.

Apkasuose ištūnojome visą dieną. Nepristatė nei maisto, nei pastiprinimų. Tokių liuksusų Berlyne nebuvo. Šalia manęs gulėjęs draugužis pasiūlė sunaikinti turimus dokumentus. Tuojau tai ir padarėme. Suplėšėm į gabaliukus ir užkasėm. Neali apkasų vokiečiai surado priešlėktuvinį bunkerį. Sakome, jeigu ištiksi sunki artilerijos ugnis — lįsime ten.

(Bus daugiau)

LIETUVA IR UKRAINA

Veiklus ramovėnų santykiavimas su ukrainiečių veteranais Čikagoje yra žinomas KARIO skaitytojams. Aiškios ir to santykiavimo priežastys ir tikslai.

Istorijos bėgyje šimtmečius bendradarbiavę ir gerai sugyvenę lietuvių ir ukrainiečių tautos jaučia viena kitai draugiškus jausmus. Tarpusavio sąskaitų neturime, o mūsų ir jų likimas yra toks panašus ir dar tie patys priešai.

Todėl ir nestebėtina, kad ir šiandien lietuviai ir ukrainietis, visai natūraliai, be jokių slaptų išskaidinimų, tiesia vienas kitam ranką. Ką ramovėnai Čikagoje vykdo, tą jaučia visi lietuviai, buvę kariai ir nekariai.

“Turint mintyje, kad abi tautos yra to paties priešų pavergtos, savime siūlosi išvada, kad abi turi derinti savo veiksmus kovoje dėl laisvės su bendru priešu, savitarpio pripažinimo ir pagarbos dvasioje”. Tokią aiškia išvadą padarė, nepersemai VLIKO seime kalbėdamas, Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungos atstovas VLIKO Tarnyboje, ramovėnas Vaclovas Alksninis.

Mūsų politiniu bendradarbiavimu su ukrainiečiais V. Alksninis rūpinasi jau senokai: rašo spaudoje ir progai pasitaikius kelia šį svarbų reikalą kalbose. Toliau patiekiame V. Alksninio kalbos VLIKO seime pagrindines mintis.

VLIKO pirmininkas dr. J. K. Valiūnas, Pavergtų Tautų savaitės proga, į klausimą: ar lietuvių nedalyvavimas „Pav. Tautų Savaitės minėjime, 1968 m. New Yorke, nesilpina Lietuvos bylos kėlimo svetimuose, tiesioginiai į klausimą neatsakė, tačiau pareiškė, kad dabar tik Pabaltijo tautos tėra pavergtos, nes kitos (satelitai) turi savo valdžias, kariuomenes, valiutą ir atstovavimą tarptaut. institucijose. Todėl jų negalima laikyti pavergtomis. Cituoja ma:—

“Kalbant apie pavergtas tautas, tai šiandien tik Baltijos valstybės yra pavergtos pilna to žodžio prasme. Kitos tautos, kaip Čekoslovakija, Jugoslavija, Lenkija, Rumunija nėra žudomos kaip tautos. Lietuvius išveža specialiai į armiją, žudo kalbą ir tautiškumą, kai tuo tarpu anos turi savo užsienių ministerijas, savo pinigų vieneta, armiją, savo vėliavą ir atstovavimą tarptautinėse organizacijose kaip tautos, todėl mums suprakti save su tų kraštų statusu yra

klaidinga, lygiai būtų klaidinga pasidaryti VLIKui emigracine organizacija”. Dirva, 1938 liepos 31, Nr. 82.

Prileidžiant, kad tai, iš dalies, yra tiesa, palieka neatsakytas klausimas: kodėl Ukraina nėra paminėta? Taip VLIKO pirmininko pasisakyta spaudai Pavergtų Tautų savaitės proga, kuri yra paseka JAV Kongreso 1959 m. vienbalsiai priimtos rezolucijos, išvardinusios visas Sov. Sąjungos pavergtas tautas ir įpareigojančios JAV prezidentą kas metai skelbti Pavergtų Tautų deklaraciją, kol tos tautos nebus išlaisvintos. Minėtoje rezolucijoje, be Pabaltijo ir satelitų, yra išvardinta ir Ukraina.

Nelengva suprasti, kodėl VLIKO pirmininkas nutylėjo Ukrainą — pačią stambiausią iš pavergtų tautų, pačią veikliausią priešsovietinę kovotoją savo tėvynėje ir išėjimoje ir geriausią bei pajėgiausią Lietuvos draugą ir partnerį jos laisvės kovoje? Negalima prileisti, kad ją būtų užmiršęs ar nepastebėjęs.

Šia proga dera prisiminti, kad VLIKe niekad nebuvo populiarus Pavergtų Tautų (JAV Kongreso 1959 m. nutarimo prasme) aptarimo turinys. Jis vis buvo mėginamas paneigti, informuojant lietuvių visuomenę miglotais ir neįtikinamais pareiškimais, nurodant klaidinančias priežastis, pav.: saugant Lietuvos valstybinį statusą, arba sumažinant jo apimtį tik Pabaltijo ir satelitais, nutylint Ukrainą ir kitas Rusijos pavergtas tautas. Bet būdingiausias ir visų keisčiausias yra tuometinis VLIKO pirmininko dr. A. Trimako 1960 m. rugsėjo 8 d. Draugo Nr. 210, pareiškimas, kurio bendra mintis yra ši: išlaisvinimas Ukrainos reikėtų Rusijos suskaldymą, kas Lietuvai nepriimtina. Čia jį cituoju: “Lietuvos Rytai — Gudai ir Ukraina — gali lemti Rusijos ateitį ir mūsų saugumą. Tačiau mūsų padėtis skirtinga nuo ukrainiečių. Mes esame turėję savo valstybę, yra mūsų atstovybės. Bet laisvės neiškovojus nederėtų kalbėti apie Rusijos skaldymą. Reikia būti atsargiems”. (Dr. A. Trimakas, Draugas 1960 rugsėjo 6 d. Nr. 210). Užgirdamas dr. A. Trimako minėtą nuomonę, 1962 m. VLIKO Seime ir kitomis progomis, reiškė ir LLK-to pirmininkas V. Sidzikauskas, vis pasiramstydamas Valstybės Departamento nusistatymu.

Kai dabartinis VLIKO pirmininkas dr. J. K. Valiūnas, Ukrainos nutylėjimu deklaruojau Pavergtų Tautų santykį su Lietuva, aiškėja, kad VLIKO

politikoje niekas nepasikeitė, viešpatuoja sena rutina: siekti Lietuvos laisvės, bet jokių būdu neliešti to, kas galėtų skaldyti Rusiją. Dėl to Ukrainos laisvė turi būti neigiama, ar bent nutylima. Jeigu tai nėra mūsų politinis antausis Ukrainai, tai kuo toks elgesys vadintinas? Bijau, kad laiko tekmėje jis mums sugriš bumerangu...

Prileidžiant, kad Lietuvos išlaisvinimas gali įvykti tik suskaldant Sovietiją į atskiras tautines valstybes, — kas tegalėtų įvykti tik pasėkoje karo arba revoliucijos, — Ukrainos veiksnys mums yra dominuojantis. Ji yra stipriausia iš visų Pavergtų Tautų, imtinai ir satelitų, su savo 40-50 milijonų gyventojų, žemės plotu, pramone ir žemės turtais. Tokį partnerį turėti savo draugu Lietuvai yra tikra užuovėja ir atsvara pietinio kaimyno apetitams, kurie tikrai egzistuoja, viešai reiškiama; tai niekam nėra paslaptis. Klausimas yra tas — kodėl VLIKas pajėgiausį mūsų draugą išjungia iš tautos Lietuvos išlaisvinimo kovoje?

Buvę VLIKO pirmininkai mėgino mums aiškinti, kad susidėjimas talkon su nevalstybinėmis tautomis (Ukraina ir kit.) pažeistų mūsų valstybinį statusą. Todėl geriau ešą to statuso nepažeisti ir nevalstybinių tautų tautos atsisakyti. Toks neva valstybine ambicija paremtas aiškinimas nėra įtikinamas. Jis nėra nei racionalus nei moralus. Ieškant atsakymo į klausimą, galima prileisti, kad tuo pagerbiama Valst. D-to nuomonė. Tai nuomonei pataikaujama tiek, kad išleidžiama iš dėmesio mūsų pačių tikslai — VLIKO misija, kuri ne visada sutampa su Valst. D-to tikslais.

Valst. D-tas veda didžios valstybės sambūvio politiką su kita didžia valstybe ir jis mažiausia pageidauja kliuvinių to sambūvio siekimui. Nepaisant mūsų pagarbos ir dėkingumo šiam kraštui ir jo Valst. D-tui, mūsų kova už laisvę yra mūsų kova ir tos kovos partnerius pasirenkame mes patys, pasiremami mūsų valstybės interesais, o taipogi teisės bei moralės dėsniais, nors tai vestų net į skirtingumus su Valstybės Departamentu.

Paryškinimui mano minčių, leiskite padaryti mažą nuokrypą. Man atrodo, kad bolševizmas (Sovietija) jau yra persiritęs per kalno viršūnę ir, nors lėtai, bet tikrai garmėja žemyn — į prarają.

Galima prileisti, kad teroro imperijos sugriuvimas įvyks vienu iš šių būdų: a) evoliucijos — bolševizmo “išsigimimu” į demokratiją, b) revoliucijos — vidaus karu ir c) didžioju karu su išorinėmis jėgo-

mis. Visais atvejais galima laukti chaoso. Kad išeiti iš to chaoso į laisvę laimėtoju, bolševizmo pavergtos tautos privalo turėti iš anksto paruoštą planą. Iš čia ir kyla Lietuvos - Ukrainos kuo glaudžiausio bendravimo būtinumas — koalicijos, sąjungos, federacijos ar kitaip pavadintos formos įgyvendinimas. Gal net ligi atatinamos sutarties paruošimo, o gal net imtinai ligi jos pasirašymo egzilinių veiksmų su sąlyga, kad ji įsigalios, kai išsilaisvinusių kraštų parlamentai ją patvirtins.

Tokiai sutarčiai paruošti yra ne lengvas ir ne trumpas kelias. Reikalingas augščiausio nuoširdumo ir geros valios iš abiejų pusių. To siekiant, turėtų glaudžiai bendradarbiauti mūsų visos institucijos; VLIKas, Diplomatinė Tarnyba, Bendruomenė ir spauda. Turėtų būti aiškiai ir garsiai deklaruota, kad Lietuva yra sąjungoje su Ukraina. Tai turime atlikti kaip tik mes, egzilai, nes kaip tik šios rūšies darbų negali atlikti pavergtos mūsų tautos savo žemėje. Šiai akcijai pradžią turėtų padaryti kaip tik VLIKas, pasitelkdamas šviesiausius protus ir nedelsiant, nes įvykiai gali užklupti netikėtai. Čia yra mūsų misija.

Vien tik žinojimas, kad Lietuva yra Sąjungoje su Ukraina, blaivinančiai paveiktų ir gudus ir lenkus, juos atgrąsydama nuo priešišku išpuolių būsiamame chaotiniame laikotarpyje. Mūsų siekimai išvaduoti Mažąją Lietuvą su Karaliaučiumi tikrai turėtų daugiau pasisekimo, negu veiktiančiam vieniems.

Paprastai taip būna, kad stiprus, sveikas branduolys patraukia į save kaimynus. Todėl labai tikėtina, kad Lietuvos - Ukrainos sąjunga patrauks į koaliciją: Rytuose — Kaukazo tautas ir Kazokiją, siekiant Kaspijos ir Volgos žemupio, ir šiaurėje — Latviją, Estiją ir, gal būt, Suomiją. Yra galima, kad ateity, prie šios koalicijos panorėtų jungtis ir Lenkija. Labai prašom. Bet tuomet ji jau nebeturėtų agresyvaus dominuojančio vaidmens.

Lietuvos aneksijos nepripažinimas tikrai yra labai vertinga atrama mūsų kovai už laisvę, tačiau mūsų tai negali patenkinti, nes okupacija de facto egzistuoja, ji toleruojama ir nieko nedaroma jai pašalinti. Nepadaryta iš Valstybės Departamento pasėta ta linkme jokių diplomatiščių ėjimų ir neatrodo, kad tokių būtų galima tikėtis ir ateity. Kongreso 1959 m. nutarimas dėl Rusijos pavergtų tautų, jas išvardinant, yra didi moralinė atrama jų kovoje už laisvę, tačiau Valst. Departamentui, atrodo, buvo nemalonus faktas.

Ukrainiečių etnografinės sienos ("The Ukrainian Quarterly")

Jau trys prezidentai per 9 metus, Kongreso įpareigoti, skelbė Pavergtų Tautų Savaitės deklaracijas, ir visų jų turinys buvo blankus bendriniais žodžiais papeikiant tautų pavergimą, bet neįvardinant nei pavergėjo Rusijos, nei jos pavergtų tautų. Tai vis duoklė koegzistencijos nepažeidimui. Iš to seka, kad mes negalime tikėtis, kad Valstybės Departamentas ar kas kitas planuotų mūsų tautos išsilaisvinimo kovą. Tai turime atlikti mes patys. Ir tai nedelsiant, kad nebūtume įvykių užklupti nepasiruošę. Čia ir iškyla Ukrainos veiksnys visu savo dydžiu.

Mūsų laisvės kovos ginklo stiprybė — principingumas. Laisvės siekime mes, tą teisę pripažinkim ir kitoms, jos siekiančioms ir už ją kovojančioms, tautoms. Vieną teisinį mąstą taikydami sau, o skirtingą kitiems, savo laisvės kovos pozicijų nesustipriname, o priešingai — jas pažeidžiame ir silpniname. Laiko tekmeje, šios mūsų dabartinės klaidos pasėkos atsilieps mums patiems ir mūsų ainiams.

Prieš VLIKo apsijungimą, kai greita jo dar veikė Lietuvos Nepriklausomybės Talka, pastaroji, savo nutarimu, buvo beįsijungianti į Pavergtų Tautų bendros veiklos talką, per ABN, organizaciją, kas praktiškai reiškė pasisakymą už Rusijos imperijos skaldymą. Tai ir buvo esminis skirtumas nuo VLIKo t. v. užsienio politikos.

Labai įdomus šiuo klausimu pasisakymas yra Liet. Kriščiųnių De-

mokratų partijos biuletenyje Nr. 6, pusl. 8. Čia ji cituoja: "... Į tokių mūsų strateginį planą būtina įvesti naują faktorių. Tai santykiai su ukrainiečiais — mums labai draugiinga tauta, kuriai iki šiol mes nenorėjome ištiesti nuoširdžios draugiškos pagalbos rankos.

"Šilti santykiai su ukrainiečiais turi daug racijos apskritai (šis klausimas reikalingas atskiro pasisakymo). Tačiau jau vien iš lietuvių - lenkų santykių žiūrint, ukrainiečių draugiškumas mums yra didžiai naudingas. Lenkai yra tiek ukrainiečių tiek mūsų bendras oponentas teritoriniuose klausimuose. Šio fakto nepanaudoti būtų didelė klaida.

"Kaip su ukrainiečiais laisvės kovoje suartėti — nelengva pasakyti. Tačiau visų pirmaisia reikia atsisakyti nuomonės, kad jie yra "antros klasės tauta". Šia prasme labai apgailėtina Pavergtų Europos Tautų linija — iš jų, tur būt, patys kiekiausiai antikomunistiniai kovotojai — ukrainiečiai yra išjungti, nes, esą, jie niekuomet savo laisvos valstybės neturėję. Argumentas apskritai labai silpnas. Dar silpnesnis, kai matyti lietuvius visai teisingai didžiųjų jantis savo 1941 m. vyriausybę. Ji išsilaiškė vos porą mėnesių. Bet lygiai tokią vyriausybę po I-jo Pasaulinio karo turėjo ir Ukraina. Nors trumpų laiką ir ji buvo laisva.

"Žinoma, paslaptis ne čia. PET yra didele dalim amerikiečių kūrinys. Jos tokios, nes kai kas nori,

(perkelta į virš 3 psl.)

Redaguoja —
š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.
Racine, Wisc.

TREM TIES TRIMITAS

Šaulių Sąjungos 50 metų sukakties minėjimas

BOSTONE

Jono Vanaičio šaulių kuopa gegužės mėn. 4 d. Bostone surengė Lietuvos šaulių S-gos 50 metų jubilėjaus paminėjimą.

Minėjimo išvakarėse per radiją kalbėjo iš Čikagos atvykęs LŠST CV pirmininkas š. Vl. Išganaitis, primindamas S-gos istorinę raidą bei apibūdinamas jos nuveiktus darbus nepriklausomame gyvenime, ypač kariuonėje ir kultūrinėje srityje. Šitas priminimas leido sugrįžti į praeitį ir pagyventi ano laikotarpio džiugiomis ir našiomis dienomis.

Rytojaus dieną 10 val. šv. Petro bažnyčioje, So. Bostone, pamaldas už Lietuvą ir žuvusius šaulius atnašavo ir pritaikintą pamokslą pasakė klebonas kun. A. Baltrašūnas. Pamaldose visos lietuvių organizacijos dalyvavo su savo vėliavomis.

3 val. po pietų iškilmingas minėjimas įvyko Lietuvių Piliiečių draugijos salėje, kur vėl visos organizacijos atvyko su vėliavomis. Graži pavasario diena ne vieną viliojo į gamtą, tačiau netenka skųstis, nes bostoniečiai minėjime dalyvavo gausiai. Minėjimą pradėjo kuopos pirm. š. inž. J. Stašaitis pakviesdamas į garbės prezidiumą: Lietuvos garbės konsulą adv. A. Šalną, LŠST CV pirm. š. Vl. Išganaitį, LAV LB Tarybos pirm. J. Kapočių, Bostono ramovėnų valdybos pirm. B. Bajerčių, TT pranciškonų provincijolą tėv. L. Andriekų, tautinių šokių sambūrio vadovę O. Ivaškienę, šv. Petro parapijos kleboną kun. Baltrašūną, skautų Pirmijos atstovą v.s. P. Molį ir š. prof. dr. V. A. Mantautą. Minėjimo programą praveisti buvo pakviestas A. Tumas.

Šia iškilminga proga buvo pašventinta Jono Vanagaičio šaulių kuopos vėliava, kurią kuopa pasigamino sa-

vo jėgomis ir sumanumu. Krikšto tėvais buvo kuopos garbės šaulė Ona Šležienė ir M. Jankaus š. kp. garbės pirm. Al. Mantautas. Po pašventinimo š. Vl. Išganaitis vėliavą perdavė kuopai. Po to sekė apdovanojimai. Šaulių žvaigždės ordinu apdovanoti: LE leidėjas ir JAV LB Tarybos pirm. Juozas Kapočius, Ona Ivaškienė ir š. inž. Juozas Stašaitis. Šaulių žvaigždės medaliu šauliai: Juozas Liutkonis, Bronius Utenis ir Steponas Minkus.

Skautų Pirmijos atstovas v.s. Petras Molis pasveikino LŠST skautų vardu ir, s. Česlovui Kiliuliui asistuojant, įteikė skautų ordinus š. Vladui Išganaičiui ir š. Aleksandrui Mantautui. Visus apdovanotus garbės žymniais pasveikino š. Vl. Išganaitis, primindamas garbės žymnio reikšmę, paskirtį ir įpareigojimą.

Šaulių S-gą ir šią kuopą sveikino: JAV LB Tarybos pirm. J. Kapočius, Bostono ramovėnų pirm. B. Bajerčius, provincijolas L. Andriekus, O.F.M., buvęs LŠS-gos ir LŠST CV pirm. Al. Mantautas ir So. Bostono Lietuvių Piliiečių dr-jos vardu A. Matioška,

linkėdamas šauliams pozityvios veiklos Lietuvos laisvinimo darbe, kad naujai pašventintoji vėliava būtų sėkmingai nugabenta į mūsų sostinę Vilnių.

Pagrindinį žodį apie Lietuvos šaulių S-gos istorinę raidą, paskirtį Lietuvoje ir tremtyje pasakė LŠST CV pirm. Vl. Išganaitis.

Prof. dr. V. A. Mantautas labai išsamiai kalbėjo apie Bostono šaulių kuopos šefą, Mažosios Lietuvos veiklę ir šaulį Joną Vanagaitį. Šiomet suėjo jo šimtas gimtadienis.

Meninę programą atliko šv. Antano gimnazijos mokiniai. Choras, vadovaujamas muziko J. Gaidelio, sudainavo ščias dainas. V. Bruzgio vadovaujami lietuviškų tautinių šokių šokėjai pašoko tautinių šokių. Pabaigai buvo suvaidintas pačių mokinių (Er. Acalino, J. Ežerskio ir C. Taoro) parašytas ir akt. J. Daubėno surežisuotas dviejų vaizdų veikalėlis "Partizanų kerštas".

Po programos vyko šokiai ir vaitės. Minėjimo dalyviai skirstėsi namo su gera nuotaika.

K. Šimėnas

Lietuvių skautų Pirmijos atstovas v.s. Petras Molis, asistuojant s. Česlovui Kiliuliui, įteikia skautų ordiną LŠST CV pirmininkui š. Vladui Išganaičiui.

Nuotrauka — Urbono

HAMILTONE, KANADOJE

Š.m. gegužės 17 ir 18 dienomis Hamiltone įvyko 50 metų šaulių Sąjungos įsisteigimo minėjimas ir Kanados Rinktinės šaulių kuopų suvažiavimas. Nepriklausomąją Lietuvą atstovavo generalinis konsulas dr. J. Žmuidzinas su ponija; šaulių Sąjungos įsteigėją, Lietuvos didvyrį Vl. Pūtvi, atstovavo šaulių S-gos atkūrėjas tremtyje prof. dr. Mantautas; šaulių Sąjungos CV atstovavo šaulys inž. J. Preikšaitis; Lietuvos Kariuomenės savanorius-kūrėjus ir Vyčio kryžiaus kavaliarius atstovavo kapitonas K. Sitkauskas; Kanados Liet. Bendruomenę atstovavo dr. S. Čepas; Kanadoje veikiančias lietuviškas šaulių kuopas atstovavo dabartinis L. š. S. Rinktinės pirmininkas š. St. Jokubaitis; dalyvavo: Montrealio šaulių kuopa su valdybos pirmininku kpt.

K. Sitkausku, Toronto šaulių kuopa su valdybos pirmininku š. St. Jokubaičiu, Detroito šaulių kuopos atstovai ir šauliai jūrininkai; Delhi šaulių kuopos atstovas šaulys Jokubickas ir šventės rengėjai — Hamiltono šaulių kuopa su valdybos pirmininku priešakyje šauliu P. Kanopa.

šventės programa buvo sekanti: gegužės 17 d. 9 val. r. svečių sutikimas ir registravimas, 10 v. r. šaulių šaudymo varžybos, 13 val. krepšinio komandų varžybos, 18:30 montažas "Subatvakaris" (vaidino Montrealio šaulių kuopos mėgėjų būrelis su režisorium š. Šiaučiu, 20 val. Jau-nimo Centro salėje vyko vaisės ir sveikinimai.

Gegužės 18 d. 11 val. Aušros Vartų parapijos bažnyčioje vyko iškilmingos pamaldos už žuvusius partizanus ir šaulius. šv. Mišias atnašavo, Libe-

rą atgiedojo ir gražų pamokslą pasakė prelatas dr. J. Tadaraukas. Pamaldose dalyvavo šauliai ir kūrėjai-savanoriai su vėliavomis. Po pamaldų šauliai padėjo gėlių vainiką prie kan-kinių kryžiaus ir vėliau visi vyko į J.C. salę užkandžiauti ir baigti pro-gramą.

Programą praveisti buvo paprašy-tas L.š.S. Rinktinės pirmininkas St. Jokubaitis. Jausmingą žodį tarė Liet. generalinis konsulas dr. J. Žmuidzi-nas, Lietuvių Bendruomenės pirm. S. Čepas, profesorius dr. Mantautas, L.š.S. CV įgaliotinis inž. J. Preikšai-tis, L. K. savanoris-kūrėjas kpt. K. Sitkauskas ir prel. dr. J. Tadaraukas. Toliau ėjo dailiojo žodžio kūrėjo Sutkaičio ir kitų deklamacijos ir dai-nos. Po to, buvo įteikiamos taurės šaudymo prizų laimėtojams.

š. K. Valdyba

šaulių parada (kurių daugumas buvo uniformuoti), priėmė Čikagos jūros šaulių ir LŠST CV narys ltn. M. Maksvytis, gen. št. plk. Jonas Šepetys (vidury) mjr. Kaz. Daugvydas (dešinėje) ir ltn. M. Šnapštys (užstotas — vidury), LŠST CV narys. Paradas įvyko šv. Antano parapijos bažnyčios kieme. Atraportavo Detroito jūros šaulių "švyturio" kuopos pirmininkas Mykolas Vitkus (kairėje).

P A D Ė K A

Š.m. gegužės mėn. 17-18 dienomis Hamiltone įvyko 50 metų Šaulių Sąjungos įsteigimo minėjimas ir Kanados šaulių rinktinės kuopų suvažiavimas. Atstovaudamas LŠST CV šioje šventėje, jaučiu šaulišką pareigą padėkoti šios šventės rengėjams už rūpestingą programos paruošimą ir tvarkingą jos pravedimą, o taipgi visiems dalyviams ir svečiams už atsilankymą į taip puikiai pasisekusią šventę.

Ypatinga padėka priklauso Hamiltono lietuvių parapijos klebonui prel. J. Tadaraukui už gražų tai šventei pritaikintą pamokslą, Lietuvos generaliniam konsului dr. J. Žmuidzinui ir ponai, Kanados LB pirmininkui dr. S. Čepui ir prof. dr. V. A. Mantautui už dalyvavimą, gražias kalbas bei nuoširdžius sveikinimus. Taip pat šven-

tės rengėjams, sesėms ir broliams šauliams: St. Jokubaičiui, rinktinės ir Toronto kuopos pirminkui, Ig. Petrauskui, Montrealio kuopos pirm., St. Jakubickui, Delhi kuopos pirm., sporto vadovui Keturakiui, vaidintojų būrelio vadovui J. Šiaučiuliui ir vaidintojams. Didžiausia šauliška padėka priklauso Hamiltono kuopos pirmininkui Kanopai, valdybai ir kuopos šauliams už taip puikiai paruoštą šventę ir brolišką visų svečių priėmimą.

Linkiu ir toliaus daug sėkmės ir vieningo darbo mūsų Tėvynės vadavimo baruose.

Su šauliškais linkėjimais,

š. inž. J. Preikšaitis,
LŠST CV Įgaliotinis Kanadai

DAIL. VYTAUTO OGILVIO PARODĄ PRISIMINUS

(Iš Detroito St. Butkaus šaulių kuopos Spaudos ir Kultūros sekcijos darbu)

Šaulio Vyt. Ogilvio dailės paroda buvo atidaryta šių metų balandžio 19 d. ir užtruko iki balandžio 29 d., sekmadienio. Šią parodą broliui Vytautui suruošė Stasio Butkaus šaulių kuopos Spaudos ir Kultūros sekcija. Šioji paroda jau iškeliavo praeitin, gal gi ir užklius mūsų darbų istorijos puslapiuose. Beveik visos lietuvių dailininkų parodos randa sau prieglobstį Lietuviu namuose, — tai gi ir šioji. Dail. Vyt. Ogilvis išstatė daugiau kaip 45 paveikslus.

Paroda susidomėjimas buvo neeilinis, tikrai didelis. Atidarymas įvyko sekmadienį, balandžio 20 d., jame dalyvavo daugiau šimto žiurovų. Parodą atidarė keliais žodžiais St. Butkaus šaulių kuopos Spaudos ir Kultūros sekcijos pirmininkas, Menininką pasveikino valdybos ratelio pirmininkas ir režisorius Justas Pusedešris. Po šio sveikinimo trumpai padėkojo atsilankiusiems svečiams ir žiurovams pats dail. Vyt. Ogilvis. Pasibaigus "ceremonijoms", visi svečiai buvo pavaišinti kavute ir pyragaičiais. Kavutės šeimininke buvo St. Butkaus šaulių kp. Moterų sekcijos pirmininkė Lydia Mingėlienė, o jai padėjo p. Ogilvienė.

Per visą savaitę parodą apžiūrėjo ir vertino daugiau kaip 300 žmonių. Buvo ir tokių, kurie pirko paveikslų po 2, po 3 ir po 4 — ir tai buvo brangiausi paveikslai: įkainuoti po 175 dol. ir daugiau. Reikia dar išskelti teigiamybę, kad programoje (kurią išspausdino š. Vladas Vijelkis Čikagoje) paveikslų pavadinimai atiti-

ko tematikos prasmę visais atžvilgiais, o ypač lietuvių kalbo ir literatūros požiūriu. Brolis Vyt. Ogilvis išvengė gramozdiškų kalbinių nesklandumų, tematikai ar kompozicijai neatitinkančių, vaizdą nusakančių pavadinimų. Štai, pavyzdžiui: Vienkiemis Tėvynėje, Ežerėlio burtai, Banguoja liūliuoja, Vasaros fantazija, Vidudienio idilija, Smėlėtas krantas, Šviesa girioje, Pavakario svajonės, Prinokę vaisiai, Tyvuliuojantis ežeras kalnuose, Kalnų romantika, Su lapais nuplasnojo ir pan.

Šaulio brolio Vytauto Ogilvio paroda susilaukė didžiulio pasisekimo. Parduota apie 40 paveikslų! Daugelis užprašė nutapyti jų svajonėse ir atmintyje užsilikusiu Tėvynės vaizdų paveikslus, kadangi brolis Vytautas Ogilvis išėjo iš šios parodos kaip po gaisro: viską, visą savo kūrybą jam reikės pradėti iš naujo.

Sveikindami brolių Vytautą, linkime jam sėkmės ir ateity.

Vyt. Ogilvis gimęs Varniuose nepriklausomoje Lietuvoje. Menininko talentą ir šios srities gabumus atsinėšė gimdamas. Dar gimnaziją lankydamas reikėsi paišyboje ir išsiskirdavo iš savo mokslo draugų tarpo dėmesio vertomis meno formomis dailės kūryboje. Aišku, toji jo kūryba dar buvo pradžios pobūdžio. Mėgo lietuviško peizažo auksą barstyti. Anuomet vartojo pastelę ir akvarelę. Šiuo metu — akriliką, pastelę, o daugiausia mėgsta aliejaus

dažus — nė vieno pav. akvarele tapyto.

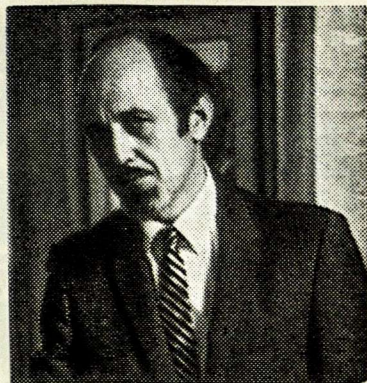
Jaunasis dailininkas nerimo ir blaškėsi meninių jėškų kelyje. Trūko pastovios koncentracijos ir ryžto. Mėgo dainuoti, vaidinti, piešti ir tapyti, o ypač mėgo dekoracijas tapyti. O gal taip reikėjo, nes tokių žmonių anuomet labai trūko. Apskritaiariant, buvo visad begaliniai judrus, energingas ir kūrybingas, bet vis nepakankamai pastovus: kaikada pritrūkdavo "neįdomioms" studijoms kantrybės. Ir taip atėjo nelauktasis II Pas. karas. Priešų okupacijoje sužlugo Nepriklausomos Lietuvos šviesieji valstybės rūmai. 1944 m. Vytautas atsidūrė Vokietijoje. Ir ten, kai tik ramybės siluetai jį pasekdavo, noras kurti, kilti, "būti dailininku" tapdavo didelis. Šioji ideja vis buvo gyva ir negalėjo numirti. Pabaltiečių stovyklose jis vis tapė, vaidino ir dainavo. Tačiau didžiausias Vytauto dėmesys vis dėto buvo nukreiptas į dailę. Dažnai jam tekdavo dekoracijas vaidinimams paruošti — nutapyti. Anuomet studijavo ir tapė kartu su vokietčių dailininkais, o ypač su dail. Česlovu Janušu. Nepaprastai mėgo meno muzėjus. Mokėsi iš knygų ir iš gyvenimo; gilinosi į paveikslų restauravimo meną. Domėjosi viskuo ir visur: rastuosius deimantūkus krovė į savo dvasios meninį lobyną. Jis žinojo, kad dailininku, iškilu menininku tapti nelengva. Daugis pastiekė garso tik po mirties, o kitiems ir mirtis nieko nepadeda...

1950 m. atvyko į JAV ir, nedelsdamas laiko, šoko prie rimtų studijų Cass Technical School, Detroit. Ypačiai daug dirbo kaligrafijos, "Lettering", srity. Po įvairių pastangų,

bandymų ir ryžtingų darbų, pagaliau, pastoviai įsitvirtino Hudsono prekybos bendrovėje, kur kaip dailininkas ir šiandien dirba dekoratyvinio ir restauracijos meno srityse. Žodžiu, iš dailės meno duoną kasdieninę valgo, šeimą išlaiko, ir yra profesinis dailininkas. Privačiai dekoruoja ir savo meno tapybomis puošia įvairių religijų amerikiečių bažnyčias. Restauruoja muzėjams ir šiaip asmenims menines vertybes — paveikslus. Namie kiekvieną valandėlę išnaudoja dailės kūrybai. Iki šiol, atsargiai skaičiuojant, yra nupatęs apie 1000 paveikslų. Detroito šaulių Spaudos ir Kultūros sekcijos suruošė (1969 m. balandžio 19-27) meno paroda yra trečioji iš eilės ir vis Detroito. Dail. Vytautas Ogilvis dėl perdidelio kuklumo nenorėdavo gaišinti laiko ir savo tapybas išparduodavo namie, ir iš viso nesuskubdavo tapyti. Paminėtinos abi jau praeity dingusios Vytauto Ogilvio parodos — jos abi buvo nepaprastai sėkmingos. Visi jo išstatytieji paveikslai buvo išparduoti. Ir šioji 3-čioji paroda irgi susilaukė panašaus "likimo". Tad, atrodo, jog Detoroito

lietuviškoji visuomenė jį mėgsta, jis turi čia tikrai daug draugų. Visuomenei patinka jo realistinis, lietuviškas stilius ir žanras. Tačiau šioje parodoje dail. Vyt. Ogilvis patiekė ir modernaus stiliaus paveikslų, akrilika tapytų. Tačiau tikroji jo stiprybė, tur būt, nesuklysimė pasakę, yra realistinio gamtos pasaulio menas. Kiekvienas Vyt. Ogilvio paveikslas kvėpuoja gyvos Lietuvos laukais ir pievomis — gyvena tėvyne. Tačiau šiuo metu dailininkas bando ir moderninio bei abstrakcinio meno jėškėjimais pasigrozėti ir pasigardžiuoti. Ir šie jo paveikslai mažiau vertingi už realistinius.

Dabartis ir netarpinė gyvenimo aplinka tartum jo nedomina. Jis žinojo ir žino, kad tie nerimstą "jėškėjimai" po ilgo blaškymosi ir klaidžiojimo vėl turės grįžti namo — prie žemės šventosios stebuklų, prie gamtos grožio, prie saulės auksinių spindulių. Jis žino, kad už tolimųjų horizontų yra mūsų žemės kamuolio tąsa — ten irgi nieko geresnio, nieko naujo. Jis, be to, yra teisingas dailininkas arba menininkas: nemėgsta nei savęs nei kitų apgaudi-

Dail. Vytautas Ogilvis

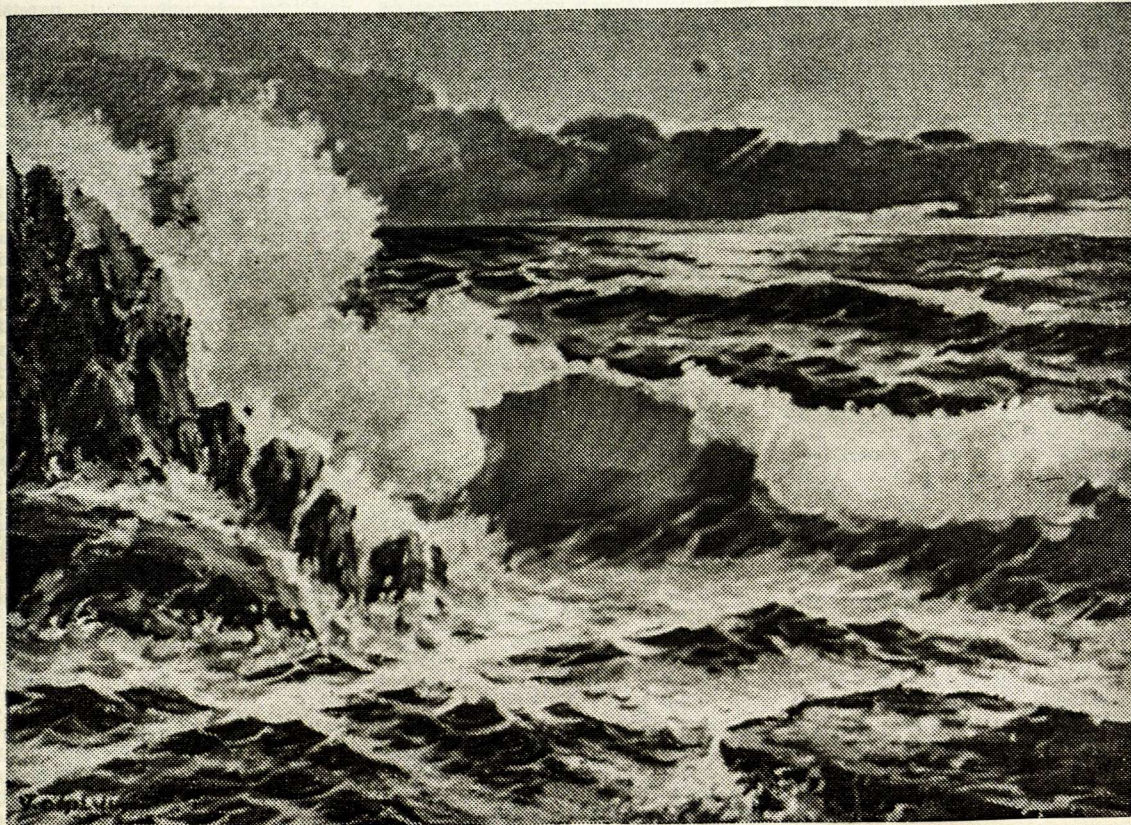
nėti. Užtat ir per kasdienybės nuoširdų meną jo romantinė lietuviška dvasia veržiasi į tuos realybės saulės nušviestus, o kartais ir aptemusius, regionus; realybėje jis sugeba sukurti pasaką. Ir meno mėgėjai čia paskui jį.

Realistinio meno — peizažo mylėtojams šioji paroda buvo tikrai didelio džiaugsmo puota.

V. Mingėla

š. dail. V. Ogilvis — Jūros pasaka.

Nuotr. J. Gaižučio

— Amerikiečiai armijos helikopterius AH-56A aprūpins infra raudonų spindulių taikymo aparatais nakties veiksmams. Minėti aparatai turės Laserio tolimačius.

— Laive "Wichita" buvo atlikti pirmi bandymai jūroje neutralizuoti radiaciją ant laivo paviršiaus, panaudojant stiprią vandens srovę.

— Š. m. sausio mėn. amerikiečiai Puerto Rikoje vykdė, sujungtų žemės ir oro jėgų manevrus, kur dalyvavo apie 2500 vyrų ir apie 80 lėktuvų. Pažymėtina, kad tam tikrais taktinių manevrų etapais buvo naudojami kautynių šoviniai. Manevrų tikslas — patikrinti dalinių taktinį pasirėngimą.

— Šių metų pradžioje švedų manevruose, dalyvaujant 16,000 pėsti-

ninkų ir 350 lėktuvų, buvo bandomas J-35 Drakens lėktuvas, kuris naudojo greitkelius nusileidimams ir kilimams.

— Sovietų karo laivai iš Vladivosotko bazės lanko Bombėjų, Madrasą, Persijos įlanką ir Raudonąją jūrą.

— Prancūzai panaikina amfibiinius dalinius, kurių bazė yra Loriante. Šių metų pradžioje jie išbandė greitlaivius pritaikytus patruliavimui; jie yra ginkluoti M M-38 Exocete raketomis, paviršiaus taikiniams. Greitlaviai yra rusų Komar ir Osa klasės. Raketų tolimaša — 23 mylios, lėkimo greitis artimas ga so greičiui. Iššauta raketa pradžioje pakyla apie 50 pėdų, vėliau perėina į lėkštą 10 pėdų augščio tra-

jektoriją, kad apsunkintų radaro sekimą.

— Norvegijoje, tiriant viešą nuomonę apie NATO reikalingumą, praeitų metų spalį mėn. pasisakė 72 procentai už; 1967 m. buvo 66 procentai už NATO.

— Vakarų Vokietijos gynybos biudžetas šioms metams yra 4.7 bilijono dolerių, 186 milijonais didesnis, už praeitų. 1.5 bilijono skirta naujam ginklavimui. Dauguma skiriama žemės ir oro jėgoms.

— Kalnuose, į šiaurės rytus nuo Denver, sandėliuotos nervų dujos tankuose dviejų pėdų diametro ir aštuonių pėdų ilgio. Metaliniai tankai sudėti ant gelžbetono pakeltų pamatų. Nebūtų verta dėmesio jei neprišiminta 1968 metų kovo mėn. Utah-Skull Valley įvykis: darant bandymus su nervų dujom, apie 320 galionų iš lėktuvo buvo paskleista virš slėnio, kurio pakraštyje ganėsi avys, kurių, apie 6,400 buvo minėtų dujų paliestos ir žuvo. Š. m. gegužės mėn. "Parade" žurnale korespondentas L. Sherer sako, kad paskleidus prie Denver sukrautas nervų dujas, jos sunaikintų žemėje visą fauną ir žmones. Minėtas korespondentas kelia Denver ir apylinkės gyventojų saugumo klausimą. Dr. M. McClintock, prof. Colorado universitete pareiškimu, vieno tanko dujos sunaikintų visą Colorado sritį ar net didelę dalį vakarinio pakraščio miestų.

Atominių ginklų pavartojimas

B. B.

Pažiūra, kad branduolinės energijos ginklai (patogumo dėliai toliau vartosis sutrumpintai "atominiai", pažymint tik pirmąją raidę "A" — taip bent dažniau žymima amerikiečių karinėje spaudoje), ateities kautynių lauke nebus naudojami, nūdien pasireiškia skirtingoje šviesoje. Jau iš praeitų metų rusų ir amerikiečių manevrų, kiek spaudoje buvo skelbta, buvo matyti aiškūs pasirėngimai apsaugai prieš "A" ginklus, taktinių junginių skaidinyje.

Pasinaudodamas eile amerikiečių autorių, bandysiu perduoti jų samprotavimus dėl "A" ginklų pavartojimo galimybių taktinių junginių skaidinyje.

Šia proga, pravartu peržvelgti ginklų vystymąsi ir kovingumo-mirtingumo potencialą laiko bėgyje. Tarp 1945 ir 1953 metų kariniai mąstytojai buvo apsprendę, kad Hirošimos "A" bomba karinėje istorijoje atskleidė naują epochą (plk. T. N. Dupuy).

Daug buvo rašyta apie gausų energijos išnaudojimą gynybai ir skaitantis su milžinišku naujo ginklo galingumu, apie panaudojimą taktiniams veiksmams net nebuvo užsiminta. Tai patvirtina Korėjos karas, kuriame kautynės buvo vedamos II Pas. karo taktikos įtakoje. 1953 m. jau atsirado "A" ginklų sausumos dalinių rankose — amerikietis karys įsitikino, kad "A" ginklas ne vien teorijoje, bet ir praktikoje, gali būti vartojamas gynybos sistemoje. Tuo pačiu atsirado ir eilė samprotavimų, kaip "A" ginklai galėtų būti įjungti į taktinių junginių skaidinį. Reikia pastebėti, kad toki patys samprotavimai, tuo pačiu metu, atsirado ir rusų tarpe. Atsirado didelis uždavinys, kaip šalia "A" ginklo taktinio pavartojimo, apsaugoti dalinius nuo "A" ginklų veikimo išdavų (radijacljos). 1961 m. abiejose Geležinės uždangos pusėse būta įsitikinimo, kad taktinis "A" ginklų pavartojimas

vestų į pasaulinį "A" karą, kas reikė, jau tuo metu, žmonijos sunaikinimą žemėje. To pasekoje buvo suintensyvinti "tautų išlaisvinimo" karai: — verčiau paaukoti nepriklausomybę (kurios nors kitos valstybės), negu susilaukti galutinio sunaikinimo. Su tokia pažiūra ne visi sutiko, ir kariniuose sluogsnuose buvo galvojama apie galimybes pavartoti "A" ginklus taktinių dalinių skaidiniuose.

Keletas aplinkybių nūdien verčia vystyti sampratas "A" ginklų taktiniam pavartojimui. Komunistinė Kinija greit turės taktinius "A" ginklus ir jų pavartojimui ar nepavartojimui karuose, susitarti amerikiečiams su rusais nebus įmanoma. Toliau — didinimas strateginio "A" ginklavimo abiejose Geležinės uždangos pusėse, verčia jieskoti pakaitalo, kuris būtų pavartotas taktiniuose veiksmuose, kad išvengus pasaulinio sunaikinimo. Pagaliau buvo atrasti būdai, kaip "A" ginklus pavartoti taktiniuose veiksmuose, išliekant patiems nesunaikintiems. Ryšiai — plačiai išsimėčiusių judrių motorizuotų pėstininkų ryšis yra įmanomas radio aktyvumo įtakoje. Įrengti specialūs

įrengimai šarvuotuose pėstininkų transporto ir kautynių vežimuose, šarvuotuose daliniuose, žemės taktinių dalinių tiekimo ir vadovavimo helikopteriuose (vežimų greitis, šarvas). Šios priemonės nesumažins

taktinių "A" ginklų pajėgumo, tačiau be jų nuostoliai būtų labai dideli. Peržvelgiant ginklų vystymąsi ir jų santykį su kautynių pajėgumu, pagal plk. T. N. Dupuy, atrodytų sekančiai:

Mirtingumo palyg. skaičius

Lankas	18
Arkebūza	10
17 šimtmečio muškietė	19
18 šimtmečio titnaginis šautuvas	47
Ankstyvasis 19 šimtmečio šautuvas	36
Vėlyvasis 19 šimtmečio šautuvas	229
1903 Springfield modelis, su šovinių sandėliu	778
I Pasaulinio karo kulkosvaidis	12,730
II Pasaulinio karo kulkosvaidis	17,980
16 šimtmečio 12 svarų sviedinio patranka	43
17 šimtmečio 12 svarų sviedinio patranka	229
18 šimtmečio 12 svarų sviedinio patranka	3,970
Prancūzų 75 mm lauko patranka	340,000
155 mm "Long Tom"	533,000
105 mm M1 amerikiečių gaubica	644,000
I Pasaulinio karo tankas	68,300
II Pasaulinio karo vidutinis tankas	2,203,000
I Pasaulinio karo bombonešis-naikintojas	229,200
II Pasaulinio karo bombonešis-naikintojas	3,037,900
Vokiečių V-2 raketa	861,000
20 kilotonų "A" bomba	48,550,000
1 megatonų "A" bomba	661,500,000

Iš palyginimo skaičių matosi, kad kovingumas (mirtingumo skaičius) savotiškai svyruoja, ir II Pas. karo taktinių ginklų, pav. tankų, arba lėktuvų — toli prašoka kitų taktinių ginklų. Šiam skaičiui padidinti "A" ginklų įvedimas būtų priimtinas.

Kitą įdomią statistiką patiekia plk. ltn. W. G. Steward iš praeities karų, vertindamas ugnies galingumą, judėsi ir išsiskleidimą su mirtingumu. Paimti 4 karai: Amerikos Pilietinis, Prūsų-Francūzų, I ir II Pasauliniai karai, kuriuose palyginami nuostoliai nuo įvairių ginklų.

Pagrindan paimta 100,000 vyrų junginys, armija Napoleono organizacijoje, korpas I ir II Pasauliniuose karuose. Išsidėstymo tankumas — 12,400 vyrų kvadratinėje mylioje (2.59 kvadratinis km.), apie 5,000 vyrų kvadratiniam kilometre, apie ketvirtadalį frontinio išsidėstymo gilumon. Vieno mūšio nuostoliai — apie 21,000; nuo pėstininkų ginklų — 8,400; artilerijos — 8,250; kavalerijos — 4,500. Panaši statistika amerikiečių Pilietiniame kare — apie 10,000 kvadratinėje mylioje, ta pati fronto gylumos proporcija, nuostoliai žuvusiais — apie 25,000 vyrų; 19,500 — nuo pėstininkų ginklų; 2,000 — artilerijos; 4,000 — nuo kavalerijos. Armijų sudėties skaičius toks pats.

Kiek skirtingas vaizdas I Pasauliniam kare. Korpo išsidėstymas — 143 kv. mylios; frontas — 11 mylių, giluma — 13 mylių; dienos kautynių

nuostoliai — apie 17,500 vyrų. Nuo pėstininkų ginklų apie 3,000; artilerijos — 11,500, kulkosvaidžių — 3,000. Dar kitoks II Pas. karo vaizdas — korpas užima 1,730 kv. mylių plotą (4,480 kv. km.), platumon 38 mylias (apie 60 km.), gilumon — 45 mylias (apie 72 km.). 24 valandų nuostoliai: 16,200 vyrų; nuo pėstininkų ginklų — apie 5,500, artilerijos — 11,000, (tankų ir lėktuvų — nepatiekta, nes jų ginklavimas — kulkosvaidžiai ir patrankos).

HERO (Historical Evaluation and Research Organization) studijoje — Historical Trends Related to Weapon Lethality, nustatyti ginklų veiksmingumui ir kiekiui, išryškina keletą pagrindinių sąlygų: greitošauda, taiknio dydis, palyginamas pasekmingumas kiekvieno šūvio ar jų serijos, atstumas, taiklumas, patikimumas, kautynių lauko paslankumas, ginklo galingumas (veiksmingumas), neperkrovimas (neperdidelis sutelkimas) ugnies. Iš minėtų karų žinome, kad ginklavimas ir taktika buvo tiksliai suderinta, taip pat junginių išsidėstymas plote ir nuostoliai, ryšium su ginklų ir taktikos kaitėjimu, parodė nuostolių tam tikrą palyginamą skaičių, kuris pasiekęs tam tikrą tašką nekito kintant ginklų galingumui. Nuostoliai didėjo nesuspėjant pritaikyti prie naujų ginklų ir taktikos pasireiškimų.

Šiandieniniam samprotavimui turėtų būti atitinkamai vadovaujama

praeities patyrimais: — kautynių dalinių išsidėstymas plote turėtų būti artimas patirties skaičiui; kautynių rezervai ir tiekimas laikytini padėtyje iš kur palyginti trumpiausiu laiku galėtų būti panaudota reikalingoje vietoje. 1970 m. vartojant "A" taktinius ginklus, 100,000 vyrų dalinys, daleiskim korpas, pagal jau minėtus santykius, pareikalas nuo 150 iki 200 mylių fronto ir atitinkamo gylio, kad iki tam tikro laipsnio išvengtų sunaikinimo, turėtų judėsi laisvę, rastų vietos rezervams, netarpiniam sandėliavimui ir tiekimui. To paties autoriaus duotas palyginimas: 100,000 vyrų vienetai ploto reikėjo Napoleonui — 8.1 kv. mylių (21 km²); I Pas. kare — 99 kv. mylių (apie 300 km²); II Pas. kare — 1,290 kv. mylių (apie 3,800 km²); 1970 metais reikės 33,500 kv. mylių (apie 100,000 km²). Užimamo fronto pločio vidurkis: Napoleono — 5.7 mylių (apie 9 km.); I Pas. kare — 9.0 myl. (apie 14.5 km.); II Pas. kare — 34 myl. (apie 55.0 km.); ir 1970 metais reikės 160 mylių (apie 253 km.). Skaitantis su technologine pažanga (transporto priemonės, ryšis, kautynių šarvučiai, tankai, pėstininkų šarvuoti vežimai, motorizuota artilerija, žvalgybos ir rezervinių dalinių motorizavimas, oro pagelbinės transporto ir kautynių priemonės — helikopteriai, lėktuvai, su radaro, radio ir šviesos-Laser ryšio priemonėmis iš žemės ir satelitų) yra visiška galimybė vartoti taktinius "A" ginklus, kurie pasireikštų panašiam santykiuje kaip Napoleono karuose vartotas parakas, su vėlesniuose karuose naudotu T.N.T., taip ir "A" ginklų doktrina kruopščiai išnagrinėta ir pritaikyta taktiniuose veiksmuose ras savo vietą, pritaikius technologiją ir parengus kovotoją.

Ligšiolinėje taktikoje, įprastų ginklų kautynėse, rezervai permetami iš gilumos paremti priekinius kovojančius dalinius, užpildyti spragas, prastai sparną. "A" ginklų taktinėje doktrinoje tai būtų nepriimtina, nes kautynės vyktų kaip kokioje saloje, ginant visus krantus, neturint iki šiol įprastos fronto linijos, kuri nustos savo prasmės, nes "A" ginklų radiacija apribos vietos užėmimą ir kautynių laimėjimo išnaudojimas virs greičiau pasipriešinimo sunaikinimu negu vietovės užėmimu. Rezervai — vieton sustiprinti priekinius kovojančius dalinius, turės skirtingo pobūdžio uždavinius: sudaryti naujus pasipriešinimo židinius, arba vykdyti puolimo - naikinimo veiksmus kitose vietose.

Priekiniai kovojantieji abiejų pusių daliniai suėję į kontaktą, kauty (perkelta į viršelių 3 psl.)

Kūrėjų — Savanorių Šventė

Kūrėjai-savanoriai turi savo šventę, — šventę dėl įvykių, kuriuos gegužės 11 dieną, čikagiečiai kūrėjai-savanoriai ir minėjo. Šiuos metus tiksliau būtų vadinti "Laisvės Kovos" metais, nes tik šiais, — 1969 metais, sukanka 50 metų nuo aktyvios, savanorių kovų dėl Lietuvos laisvės ir Nepriklausomybės, pradžios.

Ir pirmosios mūsų karių gyvybių aukos ant Tėvynės laisvės aukuro sudėtos kaip tik prieš 50 metų, t.y. jau 1919 m. pradžioje. Kūrėjai-savanoriai Čikagoje, š.m. gegužės 11 d. minėjo 50 metų nuo pirmosios savanorių karių priesaikos Lietuvai — kovoti dėl jos laisvės ir nepriklausomybės iki paskutinio kraujo lašo.

Savo šventę — minėjimą, pradėjo

pamaldomis Tėvų Jėzuitų bažnyčioje, pasimeldami už žuvusius kovose, kacetuose, Sibiro vergų priverčiamojo darbo stovyklose ir kitur — laisvėje ir nelaisvėje — mirusius ginklo draugus, dėkodami Augščiausiajam už jiems suteiktas jėgas ir išvermę, nors ir labai sunkiomis sąlygomis, priesaiką garbingai ištesėti. Pamaldų metu ir prie Paminklo žuvusiems labai gražiai giedojo solistė G. Mažeikienė. Momentui pritaikintą pamokslą pasakė ir išlikusiuosius kūrėjus-savanorius pasveikino kunigas J. Borevičius, S.J.

Po pamaldų, prie Paminklo žuvusiems už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę, išpūdingų apeigų metu (vadovaujant mjr. šeštakauskui), au-

kurui rūkstant, būgnams dundant ir trimitams gaudžiant, buvo pagerbti frontuose žuvusieji Laisvės kovotojai — kariai-savanoriai, šauliai ir partizanai. Kūrėjų-savanorių vainiką prie paminklo padėjo kūrėjai-savanoriai: pulkininkas ir Vyties Kryžiaus ordino kavaliierius K. Ališauskas ir p. Stasė Statkevičienė-Pranculytė. Kūr.-savanoris, Vyties Kryžiaus ordino kavaliierius gen. M. Rėklaitis tarė jautrų žuvusiųjų garbei žodį.

Pagrindinė minėjimo dalis su paskaita vyko Jaunimo Centro didž. salėje. Čia, kūrėjus-savanorius, savo ir Lietuvos atstovo J. Kajecko vardu, sveikino Lietuvos gen. konsulas dr. P. Daužvardis, pareikšdamas padėką savanoriams už ryžtą, pasiaukojimą ir brangiausias aukas, sudėtas ant Tėvynės Laisvės aukuro: — "Visomis galimomis priemonėmis ir visomis

šventės dalyviai, iš k.: K. Petrauskas, stud. Jonikas, D. Velička, L. Balzaras, stud. D. Bruškytė, stud. V. Ramonis ir Petro Maletos nuotr.

pajėgomis, visi privalome kovoti už Lietuvos laisvę" — baigė savo žodį gen. konsulas.

Labai įdomią grupinę paskaitą tema: "Savanorių ir mūsų dienomis", skaitė Pedagoginio Lituainistinio Instituto rektorius D. Velička, to instituto studentų Danutės Bruškytės ir Vytauto Ramonio, padedamas. Paskaita pradėta išpūdingu, mūsų tautos laisvės pranašo Maironio "Jau slavai sukilo" daina—himnu. Paskaitos metu, tarp kito, buvo skaitoma ištraukos iš "Du mediniai ir trys geležiniai kryžiai" ir "Vyrai Gedimino Kalne" knygų. Pabaigai p. Velička pabrėžė, jog žemė, kurią savanoriai-kūrėjai apgynė, plėšrusis priešas vėl mums išplėšė, bet niekas negali išplėšti mums kultūros lobių, kuriuos kūrėjų-savanorių iškovotos laisvės metais toje žemėje išugdėme. Dide liame ekrane buvo parodyta: tautos laisvės kovon pašaukęs min. pirm. M. Sleževičius, pirmieji kūrėjai-savanoriai, kar. K. Škirpa ir psk. a.a. St. Butkus, taipgi ir knygos "Du mediniai ir trys geležiniai kryžiai" autorius viršila A. Šukys, (visi trys Vyties Kryžiaus ordino kavalleriai). Žiūrovus ir paskaitos klausytojus sujaudino ekrane parodyta garbinga lietuvė—motina kūrėja-savanorė su trimis kūrėjais-savanoriais sūnumis, tai garbinga Vaškevičių šeima. (Žr. LE XXVII t. 22 psl.) bei kiti, temai

būdingi pirmųjų savanorių ir laisvės kovų metų vaizdai.

Minėjime su vėliavomis dalyvavo: L.V.S. "Ramovė" Čikagos skyrius, LŠST Vytauto Didžiojo ir Jūrų šaulių Klaipėdos kuopos (o kvietėme visas lietuvių organizacijas!) ir gausiai čikagiečių lietuvių.

Garbingų svečių tarpe buvo: JE vyskupas V. Brizgys, Lietuvos gen. konsulas dr. P. Daužvardis, LVS "Ramovės" CV pirm. gen. prof. inž. St. Dirmantas, LŠST CV atstovas — kūrėjas-savanoris gen. K. Musteikis, LB CV pirm. inž. B. Nainys, ALTO's CV atstovas prokuroras dr. Bidlauskas, dipl. teis. rašytojas-redaktorius Bronius Kviklys, Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio ir "Laisvosios Lietuvos" redakcinės kolegijos pirmininkas ir leidėjas Valerijonas Šimkus ir kt.

Sveikino: Tėvai Jėzuitai, ALTO's CV vardu jos pirm. inž. Eug. Bartkus, Balzeko Lietuvių Kultūros muzėjaus bendradarbių ir savo vardu — Stalney Balzekas, jr.; Laisvės kovų invalidų ir kūrėjų-savanorių vardu — J. Žilinskas iš Clevelando, Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio ir savaitraščio "Laisvoji Lietuva" vardu — Valerijonas Šimkus ir eilė kitų patriotų lietuvių.

Visiems minėjime dalyvavusiems, sveikinusiems, lėšomis ar savo darbu padėjusiems šį svarbaus istorinio įvykio minėjimą suruošti padėjusiems

nuoširdžiai dėkojame, o ypatingą padėką reiškiamo D. Veličkai ir jo padėjėjams už tokios Čikagoje dar nebuvusios paskaitos suruošimą, solistei Genovaitei Mažeikienei (atsisakiusiai honoraro) už tokį gražų giedojimą ir Valerijonui Šimkui ir Brunoni Macianskui už taip nuoširdžiai ir tokių gausių vaišių mums kūrėjams-savanoriams ir mūsų svečiams suruošimą.

Ačiū, labai ačiū visiems!

LKKSS-gos Čikagos
skyriaus Valdyba

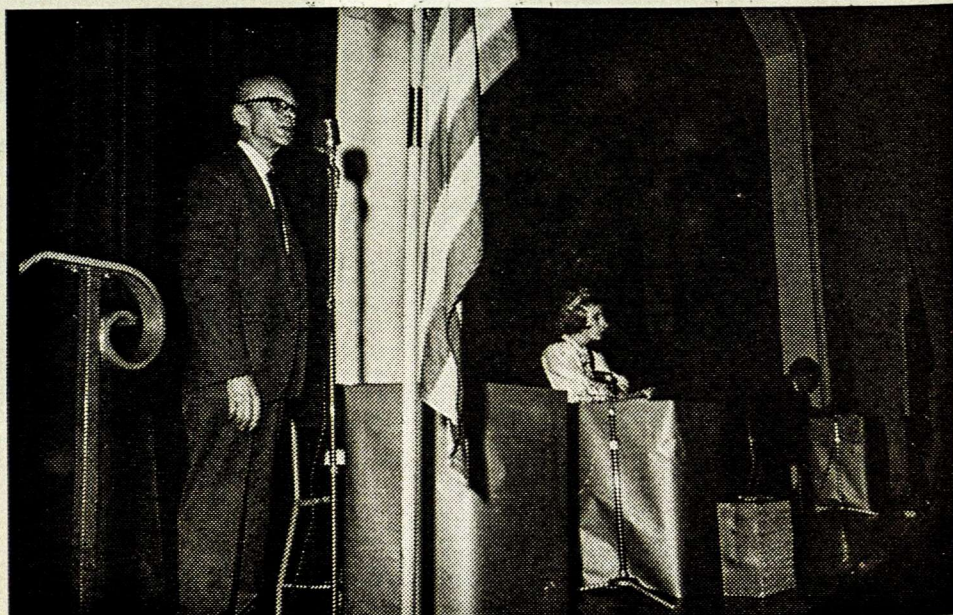
AUKOJO KARIUI:

\$168.85 — L.V.S. "Ramovė" Bostono skyrius. \$50.00 — L.V.S. "Ramovė" New Jersey skyrius. \$25.00 — Z. Zaly, Bayside, N.Y. \$10.00 — J. Simonėlis, Woodhaven, N. Y. \$5.50 — V. Lakickas, Australia. \$5.00 — Jz. Lescinskas, Detroit, Mich. Po \$3.00 P. Babickas, Worcester, Mass.; Vl. Biveinis, Australija; Jz. Daniliauskas, Stamford, Conn.; J. Dapkus, Hartford, Conn.; P. Jaras, Norwood, Mass.; Alg. Kepalas, Woodhaven, N.Y.; R. Michalaukas, Toronto, Canada. Po \$2.00 — A. Mockus, Hartford, Conn.; V. Nenortas, Hartford, Conn.; A. Tamulis, Cleveland, Ohio. Po \$1.00 — Z. Romanaukas, Philadelphia, Pa.; J. White, Wheelwright, Mass.

KARYS dėkoja aukotojams!

D. Bruškytė ir
V. Ramonis
skaito
"Savanorių
ir mūsų
dienomis".
Kairėje —
A. Velička.

Petro Maletos
nuotr.

Brooklyno ramovėnai su šeimomis, gegužės 30 dieną, lanko mirusiųjų bičiulių kapus; iš k.: L. Vilkutaitienė, K. šventoraitienė, M. Raulinaitienė, V. šventoraitis, Z. Raulinaitis, L. Sperauskienė ir H. Kirkylienė.

V. Česnos nuotraukos

Po pamaldų Tėvų Pranciškonų koplyčioje, Brooklyne. Priekyje, deš. kun. dr. V. Gidžiūnas, kuris atlaikė pamaldas už žuvusius dėl Lietuvos laisvės. Gilumoje L. A. Legiono posto vėliavos.

Nuo kapo ... prie kapo, savų bičiulių.

VIETNAME ŽUVO VYTAS - VINCAS VOSYLIUS

Mūsų protui vargiai suprantamas amerikiečių karinis žaidimas su komunistais Vietname, deja, pareikalauja ir lietuviškojo kraujo gyvybių. Laikas nuo laiko vis išgirstame, kad vienas ar kitas jaunuolis ten paaukavo savo gyvybę, beklampodamas Azijos džiunglėse.

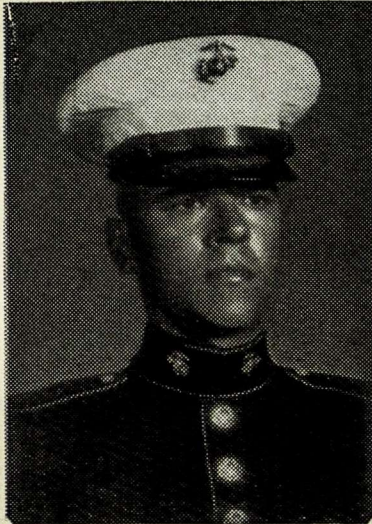
Tokia ypatingai skaudi žinia apšaltė kuklią East Saint Louis, Ill. lietuvių koloniją, kai balandžio pabaigoje pasklido žinia apie vienturčio Milės ir Vinco Vosylių sūnelio mirtį. Graudžiai palietė visus lietuvius toji žinia, o ką jau bekalbėti apie tėvus, kurių jis buvo pasididžiavimas, paguoda varge ir šviesus spindulys besartiinančiame gyvenimo saulėlydyje.

Vytas-Vincas Vosylius gimęs 1946 m. gruodžio 14 d. Biedenkoff mieste, Hesseno apygardoje. Jo tėvelis Vincas — Suvalkijos ūkininkas, gimęs Šventaragio kaime, Iglškiečio vlsč., Marijampolės apskr., o mamytė Milė Pleiskūnaitė kilus nuo Garliavos. 1951 m. spalio 20 d. su tėveliais jaunasis Vytukas atvyko į East St. Louis, kur 1962 m. baigė lietuvių parapijinę pradžios mokyklą, o 1966 m. — gimnaziją. Tais pačiais metais vedė, ir išvykdamas į Vietnamą paliko dukrelę ir sūnų. 1968 m. balandžio 26 d. stojo savanoriu kariuomenėn, marinų dalin, norėdamas atlikti karinę prievolę, ir po to, planavo siekti augštesnio mokslo, nes atlikusieji tarnybą Vietname jaunuoliai gauna palengvinimą ir finansinės paramos iš valdžios augštesniųjų studijų kelyje.

Atlikęs naujokų apmokymą Kalifornijoje, 1969 m. sausio 20 d. išsiunčiamas į Vietnamą. Čia vieną kartą buvo sužeistas, apdovanotas medaliu už narsumą, o taip pat ir "Purple Heart" už sužeidimą. Antrą kartą, patekus į minų lauką, apie 20 mylių į pietus nuo Da Nango, balandžio 26 d. buvo mirtinai sužeistas.

Gegužės 10 d., dalyvaujant visai lietuvių kolonijai, su karinėmis iškilimėmis palaidotas Bellevillės katalikų kapinėse. Gedulingas pamaldas bažnyčioje atliko naujasis lietuvių vyskupas, Jo Ekscelencija dr. Antanas Deksnys, asistuojamas kun. dr. Petro Celičiaus ir kun. Jono Gasiūno. Prie kapo lietuvių bendruomenės vardu atsisveikino Apylinkės valdybos pirmininkas Zigmąs Grybinas.

Jaunojo Vyto tėvelis iškovojo apie 3 metus prieš bolševikus Rytų fronte, ir išliko gyvas, karo pabaigos sulaukė Leipcege. Tuo tarpu jo sūnus vos

trejetą mėnesių teturėjo laimės klajoti Azijos džiunglėse...

Kiek laikas leisdavo, jis dažnai rašė laiškus gražia lietuvių kalba savo tėveliams. Lietuvių šeštadieninė mokykla — tai gyvas atestatas jaunojo Vosylius rašytuose laiškuose. Vasario 9 d. ilgokame laiške, tarp kitko, ramino savo mieluosius tėvelius: "Nebijokite dėl manęs per daug, nes sun:u užmušti gerą lietuvi..."

Tai labai įspūdingi šio jauno kario žodžiai. Lietuviškai puikiai susipratusi Vosylių šeima įdėgė ir savo vienturčiui sūneliui tiek tautinės sąmonės širdin, kad tolimos Azijos džiunglėse jis pasiliko išdidus lietuvis—patriotas—karys. Jo tėvelis yra aktyvus lietuvių bendruomenės narys, nuoširdus darbininkas tiek BALF-o, tiek bendruomenės eilėse. Tai gyvas pavyzdys, kad šeimos, kurios deda visas pastangas, ir tokiose nepalankiose sąlygose gali išauklėti savo sūnus lietuviams didvyriais.

Jaunasis Vincas-Vytas žuvo, bet jo dvasia gyva amžinai! Gyva kiekvieno lietuvi, kur jis bebūtų, širdyje ir jo kovoje už tautos ir valstybės laisvę ir gyvybę. Balandžio 19 d. paskutiniame savo laiške mamytei jaunasis karys tarytumei pranašiskai rašė: "Nemanyk, kad aš greit atsiliepsiu. Kai turiu laiko, tai parašau laiškus, o kai esu labai pavargęs, tai išsiuosi..." Ir pagaliau paskutiniai mielojo sūnaus žodžiai laiškyje: "Tegu Dievas Jus saugoja visados!"

O Tau, mielasis lietuvi kary, tegu Amžinoji Ramybė šviečia amžiams!

A. Vaitkus

BROOKLYNO RAMOVĖNŲ SUSIRINKIMAS

Birželio 6 d. 7 v.v. įvyko visuotinis Brooklynso skyriaus susirinkimas. Pagaliau prisistatė naujoji skyriaus valdyba, kuri turėjo kai kurių sunkumų "susilipinti" ir pasiruošti darbui. Priežastys, kaip ir paprastai: daugiau yra kritikuojančių, ir labai maža — dirbančių.

Kaip ten bebūts, naujoji valdyba pasirodė tokia: pirm. — J. Šlepetys, vicepirm. — L. Virbickas, sekr. — V. Šventaraitis, kult. reik. vedėjas — V. Čėsnas ir ižd. — inž. J. Zabelskis.

Prisistatydamą, naujoji valdyba kartu patiekė ir numatytos veiklos planą: 1. Kariuomenės minėjimo su-ruošimą, 2. Dviejų iškilų suorganizavimą, 3. Minėjimų Dieną mirusiųjų ramovėnų kapų lankymą paversti metine tradicija, 4. Susirinkimų (mėnesinių) su programomis ruošimą.

Susirinkimas buvo gausus ir gyvas. Naujos valdybos programa buvo priimta ir valdybai pavesta išdirbti smulkius planus visiems atvejams ir pateikti susirinkimui.

Antroje dalyje vyko filmo rodymas. V. Čėsnas, neseniai atlikęs 6 savaičių kelionę aplink pasaulį, parsivežė įvairių, paties darytų, filmų ir gausybę nuotraukų. Šia proga jis parodė savo filmą apie Tailandą su jo paaukuotomis pagodomis ir karalių rūmais.

Lauksime ir daugiau panašių, gausių ir gyvų susirinkimų ir kolegų V. Čėsnos įdomių filmų apie egzotiškuosius kraštus. D.

ATITAIŠYMAS

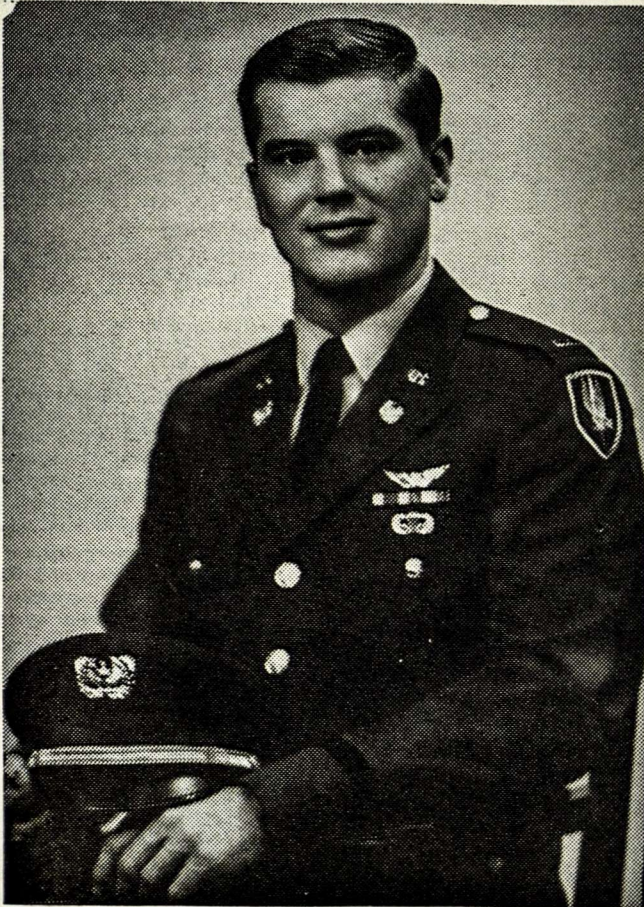
J. Audėnas knygoje "Paskutinis posėdis" psl. 234 rašo: "... Apie 8 v.v. atvykau į Ministrų Tarybos būstinę... Tuo pat metu atėjo gen. M. Rėklaitis. Priešėjęs prie Merkio, stačiai užklausė: "Ponas Merky, kodėl Tamsta nepasakei vyriausybei visos teisybės apie pasikalbėjimą su Molotovu Maskvoje?"

Taigi, J. Audėnas tuo metu lyg būtų gyvas ludininkas neleistinai nedrausmingo ir grubaus gen. M. Rėklaičio kreipimosi į ministrą pirmininką.

Protestuodamas dėl autoriaus paskelbtos netiesos, kurią nesėkmingai net du kartus prašiau atitaisyti, viešai pareiškiu: a) paskutinį kartą A. Merki buvau matęs VI. 12, bet ne Kaune; b) VI. 15, 8 v.v. tarnybos reikalais buvau toli nuo Kauno; c) knygoje paskelbta netiesa yra autoriaus iliuzija ar sapnas, tik ne teisybė.

Su gilia pagarba

M. Rėklaitis

Romas J. Kankus, gimęs 1944 m. Rytprūsiose, augęs Vokietijoje — Kempteno DP stovykloje; Čikagoje baigė Nativity B.V.M. pradinę mokyklą, Leo H.S.—vidurinę, studijavo Loyola universitete tris metus, pradžioje ekonomiją, vėliau — istoriją ir literatūrą. Pagalvojęs, jog karinę prievolę turės atlikti, 1966 m. savanoriu pradėjo tarnauti JAV kariuomenėje. Baigė karo policijos mokyklą, prie 101 ABN divizijos parašiutininkų mokyklą ir vėliau 9 mėnesių aviacijos helikopterų mokyklą. Gavus piloto vardą, 1968.VI.17 Prezidento aktu jam suteiktas warrant officer laipsnis, o VII.10 su savo divizija išvyko į Vietnamą.

Paklaustas, kodėl pasirinko tokią sunkią tarnybą, atsakė, kad ji jam labai prie širdies. Romas galvoja siekti kariuomenėje karjeros.

B. P-gis

TAISAU KLAIDĄ!

Ponas J. V. Sūduvas, pr. metų lapkričio mėn. KARYJE, straipsnyje "Kautynės prie Sedos", (psl. 282) sakinyje "čia atvykę sužinojome, kad tik buvo palaidotas miręs pulko vadas plk. VĖBRA" — padarė klaidą. Prof. inž. ginkl. plk. dr. VĖBRA ir šią dieną tebėra gyvas ir sveikas, darbuojasi ir gyvena kur tai N.Y. valstijoje.

Ten, Sedoje, tada mirė ir buvo palaidotas pulko vadas, ginkl. plk. inž. MEČYS KAREIVA.

Pagarbiai,
Konstantinas Petrauskas

DR. LIDIJAI STANAITEINEI
mirus, jos dukrą Mariną Raulinaitienę ir
žentą Z. Raulinaitį, liūdesio valandoje
giliai užjaučiame.

G. ir J. Matiukas

LIDIJAI STANAITEINEI, MD
mirus, dukteriai Marintai Raulinaitienei,
žentui Zigmui Raulinaičiui ir giminėms
nuoširdžią užuojautą reiškia

L. ir A. Sperauskai,
S. ir V. Savukynai,
L. Bilerio šeima.

Mirus Dr. LIDIJAI STANAITEINEI nuo-
širdžiai užjaučiame dukterį Mariną ir žen-
tą Zigmą Raulinaičius.

L.V.S. Ramovės New Yorko skyrius

Sunkiai sergančiai "Šaulės Tremtyje" Redaktorei
EMILIJAI PETRAUSKAITEI linkime kuo grei-
čiau pasveikti ir vėl grįžti į talką KARIO
puslapiuose.

KARIO štabas

LIETUVA IR UKRAINA
(atkelta iš 181 psl.)

kad jos būtų tokios. Ukrainos ten nėra ir jos laisvės kovotojų skausmas didelis. Ne mažus priekaištus jie daro lietuviams, nors dabar ir be pykčio. Sunku pasakyti, ar lietuviai dėl ukrainiečių draugystės turėjo likti šalia PET, bet lygiai niekas negali pasakyti ar kaina, kurią mokėjome (ar dar mokėsime), palikdami ukrainiečius už durų, ateity neatrods perdidelė”.

Prie šių minčių, be jų užgyrimo, man nieko nebelieka pridėti. Būdinga yra tik tai, kad šioje, vienoje žymesnių Lietuvos partijų, jaučiamas nesugiedojimas viduje, nes nepaisant čia cituotos partijos vadovybės pažiūros, jos atstovai VLIKE reiškiasi kaip tik priešingai.

Abiejų tautų suartėjimui galėtų būti svarstomos ir vykdomos šios santykių atšildymo apraiškos:

1. Atsisakoma traktuoti Ukraina, kaip žemesnės klasės tauta;
2. Drįstama nesvyruojant pasisakyti už Ukrainos laisvę, kas, tuo pačiu, reikėtų pritarimą Rusijos imperijos skaldymui;
3. Kontaktuoti Ukrainos veiksmus egzilyje — politikus, mokslininkus, organizacijų vadovus;
4. Plačiau ir pastoviai informuoti ir atitinkamai nuteikti laisvąją lietuvių spaudą ir radio valandėles višame pasaulyje;
5. Rengti bendras intelektualų konferencijas;
6. Abipusiai remti ir dalyvauti demonstracijose, kongresuose;
7. Skatinti abipusį akademinio jaunimo suartėjimą;
8. Paruošti Lietuvos - Ukrainos Sąjungos sutartį, kuri išgaliotų tik abiejų laisvų kraštų parlamentams ją patvirtinus;
9. Įsteigti Lietuvių - Ukrainų draugiją;
10. Panaudoti kitus gyvenimo iškeliamus suartėjimo būdus.

Lietuvos išlaisvinimui būtina įieškoti naujų kelių, priemonių ir draugų.

— — —

V. Alksninio pareikštos mintys ir pateiktas planas yra verti rimto dėmesio mūsų politinių vadovų. Tikimės, kad jos bus nuodugnai apsvarstytos ir deramos išvados bus padarytos. Mums, buvusiams kariams yra pernelyg jau aišku, kad mūsų laisvės kovoje laisva ir nepriklausoma Ukraina gali būti lemiantis veiksnys.

R.

ATOMINIAI GINKLAI...
(atkelta iš 187 psl.)

nių laimei pakrypus kurion nors pusėn — nebus pajėgus tęsti kautynių veiksmus be papildymų, atstatymų ir pergrupavimų. Jų vietas (abiejose kovojančiose pusėse) turės užimti nauji, dar kautynėse nedalyvavę daliniai, naujuose mūsų laukuose. Kiek laiko truks atstatyti kautynėse dalyvavusį dalinį, pirmoje eilėje priklausys nuo organizacijos — kaip greit dalinys pajėgs atsistatyti savomis pastangomis ir pasitraukti iš mūsų vietos, kiek veiksminga bus atstatymo pagelba — atstumo ir judėsio atžvilgiu.

‘A’ taktinių ginklų pavartojimo atveju, masinės armijų kautynės pasiliks tik istorijoje. Ateities kare, gi, pasireikš kompaktinių mišrių ginklų, mažų junginių išsisklaidymas didesniame plote. Jie dėl didelio kovingumo galės vykdyti savistoviai didesnės apimties uždavinius. Čia reikia pridėti, kad gyvosios jėgos reikės mažiau, tačiau, pagrindė, kautynių lėmtis ir toliau priklausys nuo eilinio kovotojo. Kautynių nuostoliai, tačiau, bus didesni negu II Pas. kare.

Armijų kovos tęsis ribotą laiką ir vyks tam tikrose vietose, vykdant specialius uždavinius. Kautynių laipsnis priklausys nuo dalinių pajėgumo ir išteklių (atstumai, ugnies sutelkimai, manevras — turės kitokią skalę vartojant “A” taktinius ginklus, kaip jau anksčiau minėta, dėka technologijos pažangos). Kautynėms įsijungs tik vietiniai rezervai. Pagrindiniai rezervai kausis, arba toli už kautynių srities, kitoje pusėje, arba pasitraukus į gilumą — tai priklausys kurioje pusėje bus pradinė kautynių iniciatyva. Šiame pereinamame laikotarpyje (kai rezervai permetami naujon kautynių vieton) gali vykti ir politinės derybos, kad sustabdytų veiksmus.

Paminėtina, kad rusų taktiniai daliniai vykdė manevrus “A” taktinių ginklų vartojimo sąlygomis, pirmoje eilėje, vykdant apsaugą prieš radiaciją taktiniai, keičiant junginių sudėtį ir rezervų panaudojimą.

Čekoslovakijos okupacijos “manevruose” ypatingai buvo išryškėję mažesnių kompaktinių vienetų veiksmai, telkiant juos reikiamom vieton ir ypatingai kreipiant dėmesį į slaptumą (300,000 armijos telkimo, amerikiečių sekimas nepastebėjo).

Galima tikėtis artimoje ateityje daugiau pasisakymų išryškinančių “A” taktinių ginklų pavartojimo galimumus.

**DAUGIAU KANTRYBĖS,
MAŽIAU KRITIKOS!**

Daug iš mūsų labai nervuojamės, kad minėjimų ar susirinkimų metu kalbėtojai ilgai kalba ir kartoja praeities įvykius kurie jau esą pasenę.

Kad mes senstame ar esame pasenę, tai taip, bet tik ne istorija. Jeigu istorijos pagrinde yra nesibaigiančių amžių įvykių tąsa, tai kada galėjo kas pasenti?

Nekalbėkime apie XIII šimtmetį, tik prisiminkime mūsų knygnešius, 1918 metų kovas už savo krašto laisvę ir 1941 metų birželio tragediją, — ar tai reikia skaityti jau pasenusiais įvykiais ir todėl neprisimintinai?

Neprisiminus praeities ir skaudžių nelaimių, ar šiandieną būtų noro tęsti kovą už tėvynės išlaisvinimą? Aiškiai yra pasakyta, kad iš praeities te stiprybė semia.

Tada dalykai pasenti, jeigu jų niekas nekartotų ir neprimintų tiems, kurie greitai praeitį pamiršo ar apie mūsų tėvynės vargus mažai ką nežino. Kaip tik reikia kartoti ir dar kartą kartoti.

Ką kalbėtojas galėtų pasakyti nepriminęs praeities? Jis tik kalbėtų apie šių dienų įvykius, kurie kas dieną keičiasi, — tai būtų tuščia kalba ir nieko nepasakyta.

Ar paseno knygnešių kovos būdas už spaudą ir tėvynės laisvę? Ar šiandieną mes nekovojuame tuo pačiu ginklu, žodžiu ir knyga? Atrodo tas buvo labai senai, o šiandieną, kol kas, mes naudojame jas kaip geriausią kovos priemonę tautos išlaisvinimui.

Iš kelių čia paminėtų pavyzdžių, kurie šiandieną kartojasi, tačiau, atrodo kaip nauji dalykai ir jų negalima pasendinti.

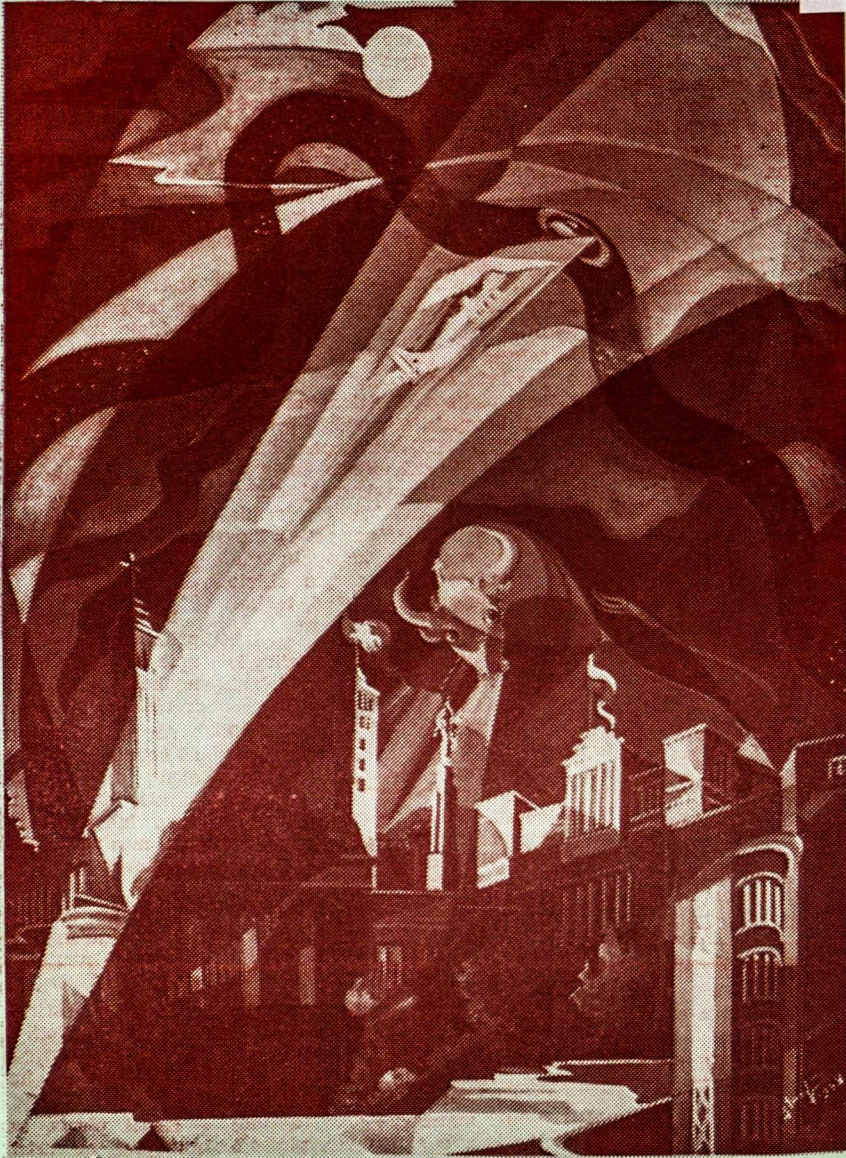
Mano supratimu, nėra jokio pagrindo kritikuoti, ar barti kalbėtoją, kad primena praeitį, kartu jungdamas dabartį ir kad kiek ilgiau užtrunka.

Kodėl pirma neparašo apie patį minėjimą, ar susirinkimą ir jo tikslą, o tuojaus griebiasi lazdos? Kiek buvo pakviesta paskaitininkų, ar kalbėtojų įvairiomis temomis, kiekvienas vis turėjo praeiti per kritikų “šarangą” už tas ilgesnes kalbas.

Gal nuo to reikėtų, mažiau ar daugiau, susilaikyti. Jeigu visuomet taip pulsime vargu ar atsiras kalbėtojų.

Kas dar juokinga: prieš pradėdant kokį minėjimą, ar pagerbimą, jau šaukiame — trumpinkime kalbas! O ateityje gal pradėsime šaukti: “be kalbų!” Tai kas tada bus?

K. Leknickas

Jurgis Juodis — ANBO virš Kauno

Prenumerata JAV-se ir užsienyje:
Metams — \$7.00, pusmečiui — \$3.50,
atsk. nr. — 70¢. Skelbimai pagal su-
sitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

K A R Y S
916 Willoughby Avenue
Brooklyn, N. Y. 11221, U. S. A.

Čekius, arba "Money Order" adresuo-
ti "KARYS" vardu.
Keisdami adresą nedelsdami praneš-
kite KARIUI, pažymėdami naująjį
ir senąjį adresą.

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami
KARYJE nevisada reiškia redakcijos
ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mė-
nesio pradžioje. Jam skiriami straips-
niai turi pasiekti redakciją nemažiau
dvi savaites prieš išleidimą.